

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Jan Šembera

ÚSTAVNÍ INSTITUT MILOSTI A AMNESTIE

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Kateřina Janstová, Ph. D.

Katedra Ústavního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): květen 2017

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Jan Šembera

Poděkování

Tímto děkuji JUDr. Kateřině Janstové, Ph.D. za ochotu vést mou diplomovou práci, více než trpělivý přístup a za cenné rady, které mi při psaní práce poskytovala.

Zároveň bych chtěl poděkovat své rodině a blízkým za podporu po dobu mého studia.

Obsah

Úvod	1
1. INSTITUTY MILOSTI A AMNESTIE	3
1.1 VYMEZENÍ POJMŮ MILOSTI A AMNESTIE	3
1.2 INSTITUT MILOSTI.....	4
1.3 INSTITUT AMNESTIE.....	4
1.4 ABOLICE, AGRACIACE A REHABILITACE.....	6
1.4.1 ABOLICE	6
1.4.2 AGRACIACE	8
1.4.3 REHABILITACE.....	9
2. HISTORIE	10
2.1 ÚSTAVNÍ ÚPRAVA NA NAŠEM ÚZEMÍ.....	11
3. PRÁVNÍ ÚPRAVA MILOSTI A AMNESTIE V ČESKÉ REPUBLICE	15
3.1 ÚSTAVNÍ ÚPRAVA.....	15
3.2 TRESTNÍ ŘÁD A DALŠÍ ZÁKONNÁ ÚPRAVA.....	17
4. MILOSTI.....	22
4.1 PŘENESENÍ PRAVOMOCI.....	22
4.1.1 PŘENESENÍ PRAVOMOCI JEDNOTLIVÝCH PREZIDENTŮ ČR.....	23
4.2 ŘÍZENÍ O UDĚLENÍ MILOSTI.....	26
4.2.1. ZAHÁJENÍ ŘÍZENÍ	26
4.2.2 ŽÁDOST	26
4.2.3 DŮVODY PRO UDĚLENÍ MILOSTI.....	26
4.2.4 POSOUZENÍ ŽÁDOSTI.....	27
4.2.5 MILOSTI ZA VÁCLAVA HAVLA	28
4.2.6 MILOSTI ZA VÁCLAVA KLAUSE	30
4.2.7 MILOSTI ZA MILOŠE ZEMANA.....	31

4.3	DALŠÍ VYBRANÉ ÚSTAVNĚPRÁVNÍ OTÁZKY SPOJENÉ S UDÍLENÍM MILOSTÍ.....	33
5.	AMNESTIE.....	35
5.1	VYHLÁŠENÍ AMNESTIE.....	36
5.2	ČESKOSLOVENSKÉ AMNESTIE.....	37
5.2.1	VYBRANÉ AMNESTIE OD ROKU 1918 DO ROKU 1938.....	37
5.2.2	VYBRANÉ AMNESTIE OD ROKU 1948 DO ROKU 1989.....	39
5.2.3	AMNESTIE OD ROKU 1990 DO ROKU 1993.....	42
5.3	AMNESTIE V ČESKÉ REPUBLICE.....	43
5.3.1	AMNESTIE VÁCLAVA HAVLA.....	43
5.3.2	AMNESTIE VÁCLAVA KLAUSE.....	45
5.3.2.1	Ústavněprávní vývoj po vyhlášení amnestie.....	49
5.3.3	AMNESTIE MILOŠE ZEMANA.....	54
5.4	DALŠÍ VYBRANÉ ÚSTAVNĚPRÁVNÍ OTÁZKY SPOJENÉ S VYHLÁŠENÍM AMNESTIE.....	54
5.4.1	ODPOVĚDNOST.....	54
5.4.2	AMNESTIE A PRINCIP ROVNOSTI PŘED ZÁKONEM.....	55
6.	DE LEGE FERENDA.....	57
	Závěr.....	60
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	63
	Přílohy.....	71
	Abstrakt.....	86
	Abstract.....	88

Úvod

Instituty milosti a amnestie patří k nejstarším známým právním institutům. První zmínky o nich můžeme datovat do období vzniku prvotních organizovaných společenství a státních útvarů. I přes jejich stáří jsou stále součástí většiny právních řádů a nezdá se, že by se stávaly pouze jakousi vzpomínkou na dávné časy.

Jde o instituty, které byly historicky obsaženy i v ústavách československých a již dlouhé desítky let patří k tradičně využívaným prostředkům k odpuštění některých následků uložených trestními soudy nebo zásahům do probíhajících trestních řízení. Po vzniku České republiky byly tyto instituty přijaty i do jejího právního řádu a jejich užití zaznamenalo časté kontroverze a debaty o jejich uplatnění v současné společnosti. Společenský význam rozhodnutí o tom, kdo bude amnestován nebo omilostněn, dopadá na vnímání spravedlnosti celého právního systému a může mít vážný vliv na míru důvěry vkládanou ve státní a ústavní orgány. To je dáno také tím, že rozhodnutí o udělení milosti nebo vyhlášení amnestie je na rozdíl od dlouhého procesu nalézání spravedlnosti v trestním řízení rozhodnutím hlavy státu, které závisí pouze na jejím uvážení.

Oslabení důvěry veřejnosti ve spravedlivé rozhodování státních orgánů a některé kontroverze můžeme sledovat již od počátku vzniku České republiky, kdy v souvislosti s první amnestií vznikla poměrně vzrušená debata o jejím rozsahu a dopadech. Další společenské kontroverze byly spojeny s vývojem procesu udílení milostí, který nebyl v průběhu let vždy průhledný. Poslední velká společenská debata ohledně rozsahu vyhlášené amnestie proběhla v souvislosti s amnestií z roku 2013.

Téma milostí a amnestií a nerezonuje pouze v laické veřejnosti, ale je to především odborná veřejnost, která vede nad problematikou těchto institutů rozsáhlé polemiky. Složitost celé problematiky přispívá k tomu, že ani závěry akademické obce o potřebnosti a následcích těchto institutů nejsou jednotné.

Cílem této práce je přispění do celé debaty a zejména pak nalezení odpovědi na otázku, zdali mají institut milosti a amnestie místo v současném právním řádu České republiky, nebo jestli se jedná pouze o neaktuální historické reziduum. Po zhodnocení všech aspektů by mělo z této práce také vyplynout, jaká by měla být žádoucí podoba nové úpravy vyhovující soudobým potřebám demokratického právního státu.

Problematika milosti a amnestie je pro mě tématem velice blízkým a nadčasovým. Akademická a laická diskuze týkající se této problematiky neprobíhá toliko v zemích evropských, ale i ve většině státních útvarů světa nehledě na jejich politické uspořádání. Celosvětová aktuálnost tématu byla také jedním z hlavních důvodů, proč jsem se rozhodl toto téma prozkoumat v souvislosti s českou státností.

Tato práce vychází z právní úpravy účinné ke dni 1.5.2017

1. INSTITUTY MILOSTI A AMNESTIE

1.1 VYMEZENÍ POJMŮ MILOSTI A AMNESTIE

Pro pochopení podstaty institutů milosti a amnestie je v první řadě nutné se zabývat jejich pojmovým vymezením.

Milost (něm. Begnadigung)¹ je tradičně chápána jako privilegium panovníka (hlavy státu) v jednotlivých případech odpouštět i zmírňovat tresty uložené trestním soudem, příp. s konečnou platností zastavovat již zahájené úkony orgánů v činných v trestním řízení vůči konkrétní osobě v souvislosti s podezřením ze spáchání trestného činu.² Pojem milost lze vykládat i v širším smyslu. Kromě práva prezidenta nebo jiné hlavy státu rozhodovat v případech jmenovitě určených osob zahrnuje také právo prezidenta udělovat amnestii (z řeckého slova *amnēstia*³), tzn. milost pro okruh osob, jež splňují podmínky stanovené v amnestijním rozhodnutí.⁴

Stejně jako lze pojem milost vykládat v užším i širším smyslu, lze i na pojem amnestie nahlížet z několika aspektů. V minulých stoletích nebyl pojem amnestie znám a jako takový byl subsumován pod pojem milost, který byl z ústavně právního hlediska chápán poněkud širěji a zahrnoval i amnestii jako milost hromadnou. Hlavním rozdílem v soudobém a historickém chápání institutů milosti a amnestie je rozlišení jejich podstaty coby individuálního a kolektivního právního aktu.⁵

Pro ještě bližší vykreslení obou pojmů je nezbytné diferencovat amnestii a milost od zákonů, když zákony zpravidla nepůsobí retroaktivně, tedy stanoví pravidla pro budoucí jednání subjektů. Naproti tomu milost a amnestie působí vždy do minulosti a řeší předchozí jednání subjektů, jež byla v rozporu se zákonem.⁶

¹ Ottův slovník naučný – heslo milost (viz. <http://www.pdfknihy.maxzone.eu/books/OSN/otto17.pdf>)

² MIKULE V., SLÁDEČEK V. *Milost a amnestie*. In: Vanduchová, M., Gřivna, T. *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám* Praha: Aspi, 2008 s. 179.

³ REJZEK, J. *Český etymologický slovník*. Vyd. 1. Voznice: Leda 2001, s.52

⁴ KLÍMA, K. a kol. *Encyklopedie Ústavního práva*. Praha: ASPI, 2007. str. 330

⁵ PAVLÍČEK V., *O Ústavních problémech milosti a amnestie v České republice*. In: Musil, J., Vanduchová, M. *Pocta Otovi Novotnému k 70. narozeninám* Praha: Codex Bohemia, 1998, s. 151-163

⁶ PAVLÍČEK, Václav. *O amnestiích, zákonu č. 115/1946 a aktech odporu proti nacismu*.

In: PAVLÍČEK, Václav. *O české státnosti. Úvahy a polemiky: 1) Český stát a Němci*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2002, str. 264.

1.2 INSTITUT MILOSTI

V českém právním řádu je milost chápána jako individuální právní akt, kterým prezident republiky zasahuje do moci soudní, in concreto promíjí a zmírňuje trest (resp. jeho důsledky) uložený konkrétnímu pachateli trestného činu anebo nařizuje nezahajovat či zastavit jeho trestní stíhání⁷.

Jedním z hlavních znaků takového individuálního právního aktu je stanovení osoby, které je udělena. Výběr takové osoby je obvykle reakcí na její žádost, žádost jiné osoby, rodinných příslušníků nebo zájmového sdružení občanů a důvody podání takové žádosti nejsou nijak omezeny. Obecně lze tedy s mírnou nadsázkou říci, že žádost může podat kdokoli a důvodem pro udělení milosti může být cokoliv.⁸ Zpravidla se však přihlíží ke zdravotním osobním nebo sociálním poměrům konkrétního adresáta milosti.⁹

Následný výkon milosti jako takové nebývá zatížen komplikacemi, protože spočívá pouze v naplnění účinků, které jsou v takovém individuálním právním aktu předpokládány a tyto jsou uskutečňovány Ministerstvem spravedlnosti prostřednictvím příslušného soudu blíže v kapitole 4.2.

1.3 INSTITUT AMNESTIE

Milost v širším slova smyslu nazýváme amnestií neboli milostí hromadnou. Její základní princip se od milosti nijak zásadně neliší. Jedná se shodně o projev prominutí, odpuštění či prominutí trestněprávních následků, v případě amnestie však půjde o projev hromadného charakteru.

V praxi to znamená, že se amnestie nebude týkat individuálně určených osob, ale osob, které splní kritéria v amnestijním rozhodnutí stanovená¹⁰, přičemž se neamnestují konkrétní osoby, ale trestné činy. Záležet bude vždy na charakteru spáchaného trestného

⁷ HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. podstatně rozšířené vydání. Praha: C.H.Beck, 2009. str. 435

⁸ PRŮCHOVÁ, Dagmar. Řízení o žádostech o milost a kritéria při posuzování těchto žádostí. *Bulletin advokacie* roč. 1996, č.3, str. 52

⁹ MIKULE V., SLÁDEČEK V. *Milost a amnestie*. In: Vanduchová, M., Gřivna, T. *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám* Praha: Aspi, 2008 str. 185

¹⁰ PAVLÍČEK, Václav. Komentář čl. 62 a 63 Ústavy ČR. PAVLÍČEK, Václav a Jiří Hřebejk. Ústava a ústavní řád České republiky: 1. Díl: Ústavní systém. 1. Vydání Praha: Linde 1994 str. 161

činu¹¹ a hlediskem pro posuzování naplnění podmínek amnestijního rozhodnutí mohou být například druh trestného činu, forma zavinění, výše uloženého trestu nebo osobní poměry potrestané osoby (např. věk, gravidita, závažná choroba apod.).¹²

Na rozdíl od milosti individuální je milost hromadná chápána jako normativní akt sui generis, který je považován za specifický pramen práva a je publikován ve Sbírce zákonů¹³.

Jak vyplývá z výše popsané povahy amnestijního rozhodnutí, nemohou být ani důvody pro vydání takového normativního aktu ryze individuální, tj. zaměřeny na jednu konkrétní osobu. Důvodem pro vydání amnestie bude ve většině případů význačná událost¹⁴, která má zpravidla spojitost s režimem, státním útvarem nebo orgánem, který takové rozhodnutí vydává. Nezřídka se bude jednat o snahu o uklidnění obyvatelstva po mimořádných událostech ve státě, např. hospodářské krizi, válce¹⁵, státním převratu a v minulosti též nástupu nového panovníka. V neposlední řadě může také sloužit k řešení případných nedostatků trestněprávního systému daného státu¹⁶.

¹¹ FILIP, Jan. Komentář k čl. 62 písm. g) a čl. 63 písm. j) Ústavy ČR. BAHÝLOVÁ, Lenka, FILIP, Jan, MOLEK Pavel, PODHRÁZKÝ Milan, SUCHÁNEK Radovan, ŠIMÍČEK Vojtěch a VYHNÁLEK Ladislav, *Ústava české republiky: Komentář*. 1. Vydání Praha: Linde, 2010 str. 726.

¹² SLÁDEČEK, Vladimír. Komentář k čl. 62 a čl. 63 Ústavy ČR. SLÁDEČEK, Vladimír, Vladimír MIKULE, SYLLOVÁ, Jindřiška *Ústava české republiky: Komentář*. 1. Vydání Praha: C.H. Beck 2007, str. 465.

¹³ JELÍNEK, Jiří. Kapitola III. In: JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 3. Aktualiz a dopl. Vyd. Praha: Leges, 2013. str. 60.

¹⁴ MIKULE V., SLÁDEČEK V. *Milost a amnestie*. In: Vanduchová, M., Gřivna, T. *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám* Praha: Aspi, 2008 str. 185

¹⁵ KANTOŘÍKOVÁ, Jana. Heslo Amnestie. In: KLÍMA, Karel, *Encyklopedie ústavního práva*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007 str.10

¹⁶ RYCHETSKÝ, Pavel, Tomáš LANGÁŠEK, Pavel HERC, Petr MLSNA, a kol. *Ústava České republiky. Zákon o bezpečnosti České republiky. Komentář*. Praha: ASPI, 2015. str. 631

1.4 ABOLICE, AGRACIACE A REHABILITACE

Instituty milosti a amnestie mohou mít při jejich udělování různé formy, které podle jejich právních následků rozlišujeme na abolicí, agraciaci nebo rehabilitaci. Zejména u amnestie je však ostrá distinkce do těchto tří forem značně problematická, protože v praxi dochází k vzájemné kombinaci jednotlivých forem do jednoho právního aktu.

1.4.1 ABOLICE

Abolice je definována jako právo prezidenta republiky nařít, aby se trestní řízení nezahajovalo a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo¹⁷. Jedná se tedy o milost nebo amnestii v podobě nezahájení nebo nepokračování v trestním řízení, a to až do okamžiku vynesení rozsudku (popř. právní moci rozsudku). Teorie nabízí rozdílné chápání abolicí a v minulosti byl spor veden především o otázku, zdali se jedná o procesněprávní nebo hmotněprávní institut. V hmotněprávním vidění je s abolicí vázán zánik trestněprávního vztahu mezi pachatelem a státem, respektive odnětí práva státu na potrestání pachatele.¹⁸ Zastánci procesně-právního vidění interpretují abolicí jen jako překážku stíhatelnosti trestného činu.¹⁹

Do vnímání obou světů lze přispět s argumentem, že abolicí v sobě obsahuje jednu ze zásadních výjimek odlišujících abolicí od ostatních forem institutů milosti a amnestie. Tím je fakt, že obviněný má v zákonné lhůtě tři dnů od doručení usnesení o zastavení trestního stíhání právo výslovně trvat na tom, aby se v trestním stíhání pokračovalo. Takové výslovné trvání na trestním stíhání ze strany obviněného může mít za následek i odsuzující rozsudek, ve kterém může být obžalovaný uznán vinným. Soud však v takovém případě neuloží trest. Tímto argumentem nelze jednoznačně vyloučit hmotněprávní nahlížení abolicí, avšak dle mého názoru fakt, že soud může uznat pachatele vinným i po vydání aboličního „rozhodnutí“, spíše svědčí pro trvání trestněprávního vztahu, tedy pro vnímání abolicí jako procesněprávní překážky stíhatelnosti trestného činu.

V únoru 2012 byla ústavním zákonem č. 71/2012 Sb., který nabyl účinnosti 1.10.2012, novelizována Ústava. Tato novela Ústavy měla připravit český právní

¹⁷ HENDRYCH, Dušan. a kol. *Právní slovník*. 3. podstatně rozšířené vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, str. 1

¹⁸ JELÍNEK, Jiří. Kapitola XV. IN: JELÍNEK, JIŘÍ, *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*, Str. 338

¹⁹ SOLNAŘ, Vladimír. *Systém českého trestního práva*. Vyd.1. Praha: Novatrix, 2009, str. 446

řád na přímou volbu hlavy státu²⁰ a reagovala na časté výtky ústavněprávní obce, že právo prezidenta na zásah do pravomoci všech orgánů činných v trestním řízení je v tomto případě příliš široké a nemá obdoby v jiných demokratických právních státech.²¹

Diskutabilnost abolicie spočívá především v tom, že zasahuje do pravomoci policejního orgánu, státního zástupce i soudu²² a způsobuje, že nelze rozhodnout o vině a trestu obviněného, popř. obžalovaného. Za předpokladu, že je prezident neodpovědný ze své funkce, a nově byla předpokládána přímá volba prezidenta, zde byly obavy o možnost udělování abolicie spřízněným osobám kolem nově zvoleného prezidenta republiky, který by tento institut mohl zneužít ve prospěch třetích osob. Tato snaha o alespoň částečnou úpravu brzd a protivah české ústavní úpravy abolicie vyvrcholila přijetím výše zmíněného ústavního zákona č. 71/2012 Sb., který přesunul tento pozůstatek z dob absolutní monarchie mezi kontrasignované pravomoci prezidenta republiky, a nově je tedy k platnosti abolicie od října 2012 vyžadován podpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády.

Ani tento přesun abolicie mezi kontrasignované pravomoci ale nevyřešil další kontroverzní otázky s ní spjaté. Tím je především fakt, že jejím vydáním dochází k prolomení zásady legality trestního řízení zakotvené v § 2 odst. 3 zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů. Dle této zásady je státní zástupce povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak²³. Dále je zde otázka rozporu s čl. 90 Ústavy a čl. 40 odst. 1 Listiny, které shodně upravují otázku, kdo rozhoduje o vině a trestu za spáchané trestné činy. Takovým orgánem je dle Ústavy a Listiny pouze soud. Prezident republiky však vydáním aboličního rozhodnutí substituuje pravomoc soudního orgánu a tím mu odpírá právo rozhodnout o vině a trestu obžalovaného.

²⁰ Sněmovní tisk 415/0, str. 6 dostupné online:

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=415&ct1=0>

²¹ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK, Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky*. 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. str. 319

²² SLÁDEČEK, Vladimír. Komentář k čl. 62 Ústavy ČR. SLÁDEČEK, Vladimír, Vladimír MIKULE, SYLLOVÁ, Jindřiška *Ústava české republiky: Komentář*. 1. Vydání Praha: C.H. Beck 2007, str. 445.

²³ § 2 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním

1.4.2 AGRACIACE

Další z forem udělení milosti či amnestie je agraciace. Agraciace je chápána jako odpuštění či zmírnění trestu. Agraciačním rozhodnutím prezident promine nebo zmírní doposud nevykonaný trest, který byl uložen pravomocným rozsudkem soudu²⁴. O agraciaci mluvíme vždy od okamžiku, kdy byl pachatel uznán vinným a byl mu uložen soudem trest (do té doby vždy jen abolice). Rozdílné právní názory panují na otázku, zdali má prezident možnost udělit milost nebo amnestii formou agraciace v době od uložení trestu soudem do nabytí právní moci takového rozsudku. Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení ze dne 21.4.2005 zastává názor, že o agraciaci půjde až od právní moci odsuzujícího rozsudku.²⁵ Jiný postoj zastává Filip, který přiznává možnost udělení již od vynesení rozsudku. Jako zásadní argument pro tento svůj postoj uvádí fakt, že právní moc rozhodnutí není pro agraciaci v Ústavě vyžadována.²⁶

Agraciačním rozhodnutím tedy dochází ze strany prezidenta k prominutí celého trestu, prominutí jeho části nebo zmírnění části trestu²⁷. Prominutím celého trestu je v tomto případě myšleno odpuštění výkonu trestu a prominutím jeho části odpuštění zbytku trestu, přičemž prominutí se může z logiky věci týkat toliko nevykonaného trestu či nevykonané části trestu. U zmírnění trestu dochází k prominutí pouze části trestu, kterým může být například přeměna trestu na mírnější, snížení peněžitého trestu nebo snížení počtu let odnětí svobody²⁸, přičemž změna druhu trestu a místo výkonu trestu zůstává prerogativou soudu a na rozdíl od abolice se nemůže odsouzený domáhat výkonu prominutého trestu.

Dále je podstatné vyzdvihnout skutečnost, že agraciační právo prezidenta republiky se vztahuje pouze k trestům, a nemůže tedy působit na jiné části odsuzujícího rozsudku či jiné

²⁴ ŠČERBA, Filip. Kapitola XX. Zánik trestněprávních sankcí a zánik jejich trestněprávních následků. JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, str. 472.*

²⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.4.2005, sp. zn. 8 Tdo 202/2005 dostupné online na: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/110B66F953873976C1257A4E0068D10D?openDocument&Highlight=0,

²⁶ FILIP, Jan. Komentář k čl. 62 písm. g) In: BAHÝLOVÁ, Lenka, Jan FILIP, Pavel MOLEK, Milan PODHRÁZKÝ, Milan, Vojtěch ŠIMÍČEK a VYHNÁNEK Ladislav. *Ústava České republiky: komentář. Praha: Linde, 2010 str. 729*

²⁷ SLÁDEČEK, Vladimír. Komentář k čl. 62 a 63 Ústavy ČR. SLÁDEČEK, Vladimír, Vladimír MIKULE, SYLLOVÁ, Jindřiška *Ústava české republiky: Komentář. 1. Vydání Praha: C.H. Beck 2007, str. 444.*

²⁸ FILIP, Jan. Komentář k čl. 62 písm. g) In: BAHÝLOVÁ, Lenka, Jan FILIP, Pavel MOLEK, Milan PODHRÁZKÝ, Milan, Vojtěch ŠIMÍČEK a VYHNÁNEK Ladislav. *Ústava České republiky: komentář str. 730*

rozhodnutí v trestní věci. V praxi to znamená vyloučení agraciace např. na výrok o vydání bezdůvodného obohacení, výrok o náhradě škody nebo nemajetkové újmy. Jinak řečeno, nedochází zde k zániku odsuzujícího rozsudku, odsouzenému je pouze odpuštěn jeho důsledek.²⁹

1.4.3 REHABILITACE

Poslední formou, kterou je možné udělit milost nebo amnestii, je rehabilitace. Rehabilitací je v tomto případě myšleno odstranění nepříznivých následků uloženého vykonaného trestu³⁰. Prakticky jde o zahlázení trestu nebo odsouzení, které je spojeno s takovými účinky, že se na danou osobu hledí, jako by nebyla odsouzena, a odsouzený se pokládá za bezúhonnou osobu, není-li zde překážka jiného nezahlázeného odsouzení.³¹

Shodně s agraciací nelze účinky rehabilitace odmítnout a jejím následkem není zánik odsuzujícího rozsudku, při ponechání možnosti podání mimořádných opravných prostředků či provádění dalších výroků v rozsudku uvedených.³²

Rehabilitace by měla odsouzenému pachateli umožnit lepší návrat do společnosti a praktickým dopadem je zejména to, že zahlázené odsouzení není součástí výpisu z evidence Rejstříku trestů, což má jistě kladný vliv na jeho osobní život i případné uplatnění na pracovním trhu.³³ Pro potřeby orgánů činných v trestním řízení se však zahlázené odsouzení vykáže v opisu Rejstříku trestů. V praxi bývá rehabilitace nejčastěji používána ve spojení s agraciací, což vede k prominutí a zahlázení trestu pachatele.

²⁹ ŠKVAJN, Petr, Komentář k §366-370a Trestního řádu. ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád: komentář*.

7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, str. 4042.

³⁰ ODEHNALOVÁ, Jana. Komentář k čl. 62 písm. g) a čl. 63 písm. j) Ústavy ČR. KLÍMA, Karel a kolektiv. *Komentář k Ústavě a Listině*, 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009 str. 475

³¹ ODEHNALOVÁ, Jana. Komentář k čl. 62 písm. g). In: KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*, str. 475.

³² ŠČERBA, Filip. Kapitola XIX. In: JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. str. 441-442

³³ HERC, Tomáš. Komentář k čl. 62 a 63 Ústavy ČR. RYCHETSKÝ, Pavel, Tomáš LANGÁŠEK, Tomáš HERC, Petr MLSNA a kolektiv. *Ústava České republiky. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky: Komentář*. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, 2015, str. 593-594

2. HISTORIE

Různé formy ovlivňování průběhu trestního řízení nebo zásahů do vykonatelných rozhodnutí trestního soudnictví ze strany hlav států nebo jiných vrcholných orgánů sahají přibližně do doby, kdy začalo docházet k formování prvních státních útvarů³⁴. Pro koncepční popis vývoje na našem území je nezbytné uvést některé zásadní historické prameny a okolnosti, které pomohly instituty milosti a amnestie a především jejich vnímání formovat nejen na území dnešní České republiky.

Jedním z nestarších dochovaných důkazů o existenci milosti v dávné historii je Chamurapiho zákoník s datací přibližně okolo roku 1700 př. n. l., který zakládal panovníkovo právo na udělení milosti u určitých druhů trestných činů. Jako příklad milosti hromadné z dávné historie můžeme uvést Athénskou amnestii přibližně z roku 403 př. n. l., která měla za následek propuštění politických vězňů a názorové opozice po dlouho trvající občanské válce. Za dob římské republiky i císařství znalo římské právo abolicí formou tzv. *abolitio generalis publica*, jejíž proces udělení spočíval v tom, že obžalovaným byla sňata pouta při významné události nebo veřejné slavnosti a jejich opětovné nasazení bylo povoleno jen v případě další obžaloby³⁵.

Pro období brzkých středověkých monarchií je typické, že panovník držel nejen moc výkonnou a zákonodárnou, ale i moc soudní³⁶, která obsahovala i právo udělovat milost. V dobách revolučních, jež odstartovala Velká francouzská revoluce, se začala prosazovat přirozenoprávní teorie, suverenita lidu a nové pojetí dělby moci, což vedlo k názoru, že k užití práva udělovat milost by mělo docházet pouze sporadicky, neboť tímto právem disponuje jen ten, kdo stojí nad zákonem a soudcem, a jeho výklad není zcela určitý. Francouzská konstituční monarchie dospěla dokonce roku 1871 k oddělení amnestie od milosti. Amnestie musela být přijata v podobě zákona, právo udělovat milost zůstala nadále v rukou hlavy státu. Porážka revolučních myšlenek v rakouských zemích v roce 1848 znamenala dočasný odklad

³⁴ PAVLÍČEK, Václav. O ústavních problémech milosti a amnestie v České republice. In: MUSIL, J., VANDUCHOVÁ, M.: *Pocta prof. Otovi Novotnému k 70. Narozeninám*. Praha: Codex Bohemia, 1997, str. 153

³⁵ STORCH, František. *Ottův slovník naučný*. První díl. Praha: J. Otto, 1888, str. 72

³⁶ KANTORÍKOVÁ, J.: *K otázce prezidentských milostí*, Právní fórum, 2004, číslo 1., str. 27

pro prosazení přirozenoprávní teorie a právo amnestie i milosti zůstalo jako právo výsostné nadále výlučně v rukou habsburského panovníka³⁷.

2.1 ÚSTAVNÍ ÚPRAVA NA NAŠEM ÚZEMÍ

Jak již bylo řečeno, do vzniku samostatného československého státu bylo právo udělovat amnestie a milosti tradiční výsadou panovníka odpouštět nebo zmírňovat tresty uložené soudem.³⁸ Toto právo bylo zakotveno v čl. 13 Základního zákona o soudcovské moci č. 144/1867 ř. z., ve znění: „*Císař má právo dávat amnestii, odpouštět nebo mírniti tresty od soudů vyřknuté a promíjeti účinky právní odsouzeným, s výhradou obmezení, obsažených v zákoně o odpovědnosti ministrů. Právo, nařizovati, aby se řízení trestního pro nějaký čin trestný nezavádělo aneb zavedené řízení trestní zastavilo, uspořádáno bude řádem soudu trestního*“³⁹. Ze znění článku vyplývá, že císař měl právo udělovat milost i amnestii ve všech jejích formách, tedy formou agraciace, abolice i rehabilitace.⁴⁰ Je však potřeba poukázat na fakt, že konkrétní úprava abolice předpokládaná výše zmíněným čl. 13 přišla až v podobě novelizace řádu soudu trestního č. 119/1873 ř. z.⁴¹

V období od vzniku samostatného československého státu (28.10.1918) do přijetí první československé ústavy (zák. č. 37/1918 ze dne 13.11.1918) vykonával právo udělovat milosti, dle zákona č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého, Národní výbor, který se stal jediným a nejvyšším orgánem státní svrchovanosti. Článkem 2 zákona č. 11/1918 došlo k recepci zemských říšských zemských zákonů a nařízení: „*Veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti*“⁴², což mělo za následek kontinuitu v užití zák. č. 144/1869 ř. z. a zák. č. 119/1873 ř. z. Na základě tohoto zmocnění došlo dne 5.11.1918 k vyhlášení amnestie Národním výborem (28/1918 Sb. z. a n.), která měla za cíl pomoci odstranit nespravedlnost rakouské justice a následky válečných poměrů.⁴³

³⁷ PAVLÍČEK, Václav. O ústavních problémech milosti a amnestie v České republice. In: MUSIL, J., VANDUCHOVÁ, M.: *Pocťa prof. Otovi Novotnému k 70. Narozeninám*. Praha: Codex Bohemia, 1997, str. 154-155

³⁸ SLÁDEČEK, Vladimír, Vladimír MIKULE, Radovan SUCHÁNEK, Jindřiška SYLLOVÁ. *Ústava České republiky*. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016., str. 602

³⁹ 144/1867 ř. z. Základní zákon státní ze dne 21. prosince 1867, o moci soudcovské. Dostupné online z: http://www.nssoud.cz/historie/144_1867.pdf

⁴⁰ PAVLÍČEK, Václav. O ústavních problémech milosti a amnestie v České republice. c.d., str. 154-155

⁴¹ 119/1873 Zákon, jímž se zavádí nový řád soudu trestního. Dostupné online z:

<http://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=212&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>.

⁴² Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého. Dostupné online z: <http://specprf.cuni.cz/lex/11-18.htm>.

⁴³ Nařízení Národního výboru československého o amnestii ze dne 5.11.1918, publikované jako č.

Při přijímání první československé ústavy, tj. zákona č. 37/1918 Sb. (tzv. Prozatímní ústavy, dále jen „Prozatímní ústava“), bylo v zásadě navázáno na předchozí rakouskou úpravu v tom smyslu, že hlavě státu, kterou byl podle Prozatímní ústavy prezident, je ponechána dle čl. 10 písm. f) Prozatímní ústavy možnost udělovat všechny formy milosti: „*President republiky má právo prominouti nebo zmírniti tresty i právní následky trestného činu, odsouzení nebo trestu, jakož i naříditi, aby trestní řízení nebylo zahájeno, anebo zahájené trestní řízení aby bylo zastaveno*“.⁴⁴ Již v Prozatímní ústavě však můžeme vidět snahu ústavodárce o vymazání rezidua absolutistického pojetí hlavy státu. Tato snaha vyústila v potřebu kontrasignace příslušným členem vlády při udělování všech forem milosti.

Ústavní listina z roku 1920, zákon č. 121/1920 Sb. (dále jen „Ústava 1920“) poprvé zmiňuje vedle milosti i amnestii. Dle § 64 Ústavy 1920 má prezident republiky právo udělovat milost podle § 103 této ústavní listiny, který zní: „*Presidentu republiky přísluší právo udíleti amnestii, promíjeti nebo zmírňovati tresty a právní následky odsouzení trestními soudy, zvláště též ztrátu volebního práva do Národního shromáždění a jiných zastupitelských sborů, jakož i - s vyloučením trestných činů soukromožalobních - nařizovati, aby soudní trestní řízení nebylo zahajováno nebo nebylo v něm pokračováno*“.⁴⁵ Ústava 1920 dále přinesla i určitá omezení při udělování milosti a amnestie. Dle § 79 Ústavy 1920 byla zcela vyloučena amnestie i milost u členů vlády v případech, kdy předseda nebo členové vlády úmyslně nebo z hrubé nedbalosti v oboru své úřední působnosti poruší ústavní nebo jiné zákony.⁴⁶ Za zmínku jistě také stojí otázka odpovědnosti za výkon funkce. Dle § 66 nebyl prezident odpovědný z výkonu své funkce, z čehož lze při nutnosti kontrasignace výkonných úkonů ze strany příslušného člena vlády dovodit, že odpovědnost za takový úkon ulpěla právě na takovém členovi vlády.⁴⁷

Nelze také nezmínit úpravu v době nesvobody, tedy za Protektorátu Čechy a Morava. Dne 4. 11. 1942 bylo vydáno Vládní nařízení č. 389/1942 Sb., které omezilo prezidentovo právo udělovat milosti a amnestie pouze na vyjmenované případy, in concreto se jednalo např.

28/1918 Sb. z. a n. Dostupné online: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1918.html>

⁴⁴ Zákon č. 37/1918 Sb., o prozatímní ústavě. Dostupné online z: http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1918.html.

⁴⁵ Zákon č. 121/1920 Sb., kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky. Dostupné online z: http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1920.html.

⁴⁶ § 79 Zákona č. 121/1920 Sb., kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky. Dostupné online z: http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1920.html.

⁴⁷ § 66 Zákona č. 121/1920 Sb., kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky. Dostupné online z: http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1920.html.

o tresty smrti, u trestů příslušníků vládního vojska a u jiných trestů. Vyhláškou ministra spravedlnosti č. 9/1943 bylo vydáno rozhodnutí prezidenta Dr. Háchy o výkonu práva udílet milost, kterým bylo prezidentu vymezeno právo udělovat milost u konkrétních trestných činů. Jednalo se tak například o podvod, násilné smilstvo, zprznění, vyhnání vlastního plodu nebo činy směřující proti hlavě vlastního státu.⁴⁸

Ještě za dob druhé světové války došlo dne 3.8.1944 ze strany exilové vlády v Londýně k vydání Ústavního dekretu prezidenta republiky č. 11/1944 o obnově právního pořádku. Tento dekret definoval otázku kontinuity a diskontinuity československého právního řádu, přičemž stanovil kontinuitu s právními předpisy vydanými do 29.9.1938.⁴⁹ Z toho vyplývá, že na našem území až do vydání ústavy 9. května 1948 platila formálně ústavní úprava milosti a amnestie z Ústavy 1920.

Po komunistickém převratu v únoru 1948 byla 9. května 1948 přijata nová ústava jako Ústavní zákon č. 150/1948. Tato ústava nepřinášela zásadní změnu v úpravě oproti Ústavě 1920. Jedinou odlišností je omezení prezidenta republiky v užití tohoto práva za situace, kdy je stíhán pro velezradu, nebo je pro ni odsouzen.⁵⁰

Společenské uspořádání v Československu na počátku 60. let vytvořilo potřebu přijetí nové ústavy, která by více odpovídala socialistickému uspořádání v zemi.⁵¹ K přijetí nové ústavy došlo dne 11.7.1960⁵² (dále jen „Ústava 1960“) a oproti předchozím úpravám doznala úprava milosti a amnestie několika zásadních změn. Ty spočívaly především v tom, že nově nebyla vyžadována kontrasignace aktů prezidenta republiky ze strany příslušného ministra a prezident byl nově odpovědný ze své funkce Národnímu shromáždění. V tomto případě je možné diskutovat o tom, do jaké míry existovala tato odpovědnost *de iure* a *de facto*, protože v té době prezident republiky disponoval absolutní materiální imunitou.⁵³

⁴⁸ Vyhláška ministra spravedlnosti č. 9/1943 Sb., kterou se uveřejňuje rozhodnutí státního prezidenta Protektorátu Čechy a Morava o výkonu práva udílet milost. Dostupné online z:

<http://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=10559&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>.

⁴⁹ Ústavní dekret prezidenta republiky č. 11/1944 ze dne 3.8.1944. Dostupné online z:

<https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=11788&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

⁵⁰ Ústavní zákon č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky. Dostupný online z:

<https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=150&r=1948>

⁵¹ KUKLÍK, Jan a kol. *Dějiny československého práva 1945–1989*. Praha: Auditorium. 2011, str. 208.

⁵² Ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky

⁵³ DANČÁK, Břetislav, Vojtěch ŠIMÍČEK. *Změny v postavení prezidenta na Slovensku a v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Aktuálnost změn Ústavy ČR*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav. 1999, str. 233.

Před vznikem samostatné České republiky došlo ještě k jedné ústavní úpravě, a to ústavním zákonem č. 143/1968 Sb., o Československé federaci. Úprava milosti a amnestie nedoznala výrazných změn a v podstatě byla přejata ve znění Ústavy 1960 s drobnými obměnami, které se týkaly odpovědnosti prezidenta, který byl nově odpovědný Federálnímu shromáždění. Fakticky došlo k situaci, kdy Ústava 1960 zůstala v platnosti a byly změněny jen její jednotlivé články.⁵⁴

V historických ústavních úpravách můžeme sledovat jejich relativně podobnou úpravu a pojetí již od doby vzniku Československa v roce 1918. Zásadním rozdílem mezi nimi tak bude především rozdílná úprava odpovědnosti prezidenta republiky z funkce nebo nutnost kontrasignace některých rozhodnutí prezidenta republiky ze strany pověřeného člena vlády v jednotlivých obdobích.

⁵⁴ KUKLÍK, Jan. a kol. *Vývoj československého práva 1945–1989*. Praha: Linde 2009, str. 341.

3. PRÁVNÍ ÚPRAVA MILOSTI A AMNESTIE V ČESKÉ REPUBLICĚ

Právo udílet milost a amnestie znamená významný zásah do zásady všeobecné aplikace trestních norem a jako takové by mělo být v právním řádu důsledně vymezeno. Novodobá právní úprava problematiky udělování milostí a amnestií navázala na úpravu předchozí, v níž toto právo historicky náleželo hlavě státu a pramenem tohoto práva byly jednotlivé ústavní zákony, trestní zákony a trestní řády. Právní úprava v České republice tedy zahrnuje Ústavu České republiky⁵⁵, trestní zákoník⁵⁶ a trestní řád⁵⁷.

3.1 ÚSTAVNÍ ÚPRAVA

Ústava České republiky (dále jen „Ústava“) upravuje institut milosti a amnestie v hlavě III. s názvem Moc výkonná. Úprava hlavy III. nejprve vymezuje post prezidenta republiky jako hlavy státu a současné ústavní zakotvení hlavy státu doznalo změn oproti předchozím úpravám především v otázce pojetí odpovědnosti prezidenta republiky za výkon své funkce. Ten nadále zůstává dle článku 54 odst. 3 Ústavy neodpovědný ze své funkce, nově však chybí obecná povinnost kontrasignace jeho aktů. Toto pojetí mělo za následek rozdělení prezidentových pravomocí do dvou ustanovení, článku 62 a článku 63 Ústavy, které rozdělují pravomoci prezidenta republiky na pravomoci bez nutnosti kontrasignace (čl. 62) a pravomoci s kontrasignační odpovědností vlády (čl. 63).

Za výkon pravomocí prezidenta republiky bez nutnosti kontrasignace vymezené v článku 62 není nikdo odpovědný (s výjimkou možné velezrady nebo hrubého porušení Ústavy dle čl. 65 odst. 2 Ústavy) a jejich udělení je pouze na vůli hlavy státu. Objevují se i tendence nepovažovat prezidenta republiky při vydávání těchto aktů za součást moci výkonné.⁵⁸ Současná úprava milosti v článku 62 písm. g) zní: „*Prezident republiky odpouští a zmírňuje tresty uložené soudem a zahlazuje odsouzení*“. Předmětný článek neobsahuje slovo milost (stejně jako prvotní československé úpravy). Za použití jednoduchého gramatického

⁵⁵ Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁸ PAVLÍČEK, Václav. O ústavních problémech milosti a amnestie v České republice. In MUSIL, Jan. *Pocta prof. JUDr. Otovi Novotnému k 70. narozeninám*. Vyd. 1. Praha: Codex Bohemia, 1998, str. 164.

výkladu však dojdeme k závěru, že se v tomto případě jedná o milost formou agraciace, tedy právo odpouštět a zmírňovat tresty uložené soudem a milost formou rehabilitace, tedy práva zahazovat odsouzení. Článek 62 Ústavy obsahoval historicky i milost formou abolice, tedy práva nařizovat, aby se trestní řízení nezahajovalo, a bylo-li zahájeno aby se v něm nepokračovalo. V souvislosti se zavedením přímé volby prezidenta byla tato forma milosti ústavním zák. č. 71/2012 Sb. přesunuta pod kontrasignované pravomoci prezidenta republiky uvedené v článku 63 Ústavy (blíže v kap 1.4.1.). O amnestii se v případě článku 62 Ústavy jednat nebude, neboť její úprava je výslovně obsažena v čl. 63 Ústavy.

Jak již bylo řečeno výše, článek 63 Ústavy obsahuje kromě jiného také milost formou abolice, konkrétně čl. 63 písm. j), který zní: „*Prezident republiky dále nařizuje, aby se trestní řízení nezahajovalo, a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo.*“ Právo udělovat amnestie je pak zakotveno pod písmenem k), který zní: „*Prezident republiky dále má právo udělovat amnestii.* Pro platnost milosti formou abolice nebo udělení amnestie je dle čl. 63 odst. 3 Ústavy vyžadován spolupodpis předsedy vlády nebo jiného jím pověřeného člena vlády.

S otázkou kontrasignace jsou v posledních letech spojovány kontroverze, které se začaly objevovat po vyhlášení hojně diskutované amnestie Václava Klause ze dne 1.1.2013. Odlišná stanoviska se objevila především ve vztahu k otázce nutnosti předběžného projednání kontrasignovaného rozhodnutí ze strany celé vlády a možnosti odmítnutí kontrasignace ze strany předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády. Pro nutnost předběžného projednání předmětu kontrasignace svědčí článek 76 odst. 1 Ústavy, dle kterého je vláda sborovým orgánem a za takové rozhodnutí nese odpovědnost jako celek. Na stranu druhou však čl. 63 odst. 3 nezakládá neplatnost takového rozhodnutí při jeho předběžném neprojednání ze strany vlády⁵⁹. K otázce možnosti odmítnutí kontrasignovaného rozhodnutí přispěl především emeritní předseda vlády Petr Nečas, který prohlásil, že takové rozhodnutí by nemohl podepsat pouze v případě, kdy by byl tento akt zjevně protiprávní⁶⁰. Tento názor emeritního předsedy vlády však neodpovídá názoru, který převažuje v ústavněprávní obci, tedy že předseda vlády není zásadně povinen kontrasignovat rozhodnutí prezidenta republiky a rozhodnutí dle čl. 63

⁵⁹ RYCHETSKÝ, Pavel, Tomáš LANGÁŠEK, Pavel HERC, Petr MLSNA, a kol. Ústava České republiky. Zákon o bezpečnosti České republiky. Komentář. Praha: ASPI, 2015. str. 638

⁶⁰ Rozhovor s Petrem Nečasem: dostupné online z: http://www.lidovky.cz/amnestii-jsem-nemohl-nepodepsat-tvrdi-premier-necas-f91-/zpravy-domov.aspx?c=A130109_131725_ln_domov_mpr

Ústavy bude možné považovat za platné pouze v případě dosažení shody prezidenta a předsedy vlády.⁶¹

Pro úplnost níže uvádím přehled jednotlivých článků Ústavy, které se přímo týkají úpravy amnestie a milosti, včetně jejich forem:

čl. 62 písm. g):

Prezident republiky odpouští a zmírňuje tresty uložené soudem a zahlazuje odsouzení.

- Milost formou agraciace a rehabilitace.

čl. 63 písm. j):

Prezident republiky dále nařizuje, aby se trestní řízení nezačalo, a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo.

- Milost formou abolice.

Čl. 63. písm. k):

Prezident republiky dále má právo udělovat amnestii.

- Amnestie ve všech jejích formách, tzn. agraciace, rehabilitace a abolice.

3.2 TRESTNÍ ŘÁD A DALŠÍ ZÁKONNÁ ÚPRAVA

Jednotlivé detaily ohledně procesu udílení milosti a amnestie jsou upraveny zejména, nikoli však výlučně, v zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“), části čtvrté, hlavě dvacáté třetí s názvem Udělení milosti a použití amnestie. Další úpravu dané problematiky pak nalezneme v § 11 písm. a) trestního řádu, která se týká práva milosti a amnestie ve formě abolice. Navazující úprava milosti a amnestie, která se zabývá důsledky takových individuálních právních aktů či rozhodnutí, je dále rozpuštěna do jednotlivých zákonů, jako jsou například zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, ve znění pozdějších předpisů, kde nalezneme postup pro evidenci údajů při udělení milosti nebo účasti na amnestii, nebo zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu

⁶¹ RYCHETSKÝ, Pavel, Tomáš LANGÁŠEK, Pavel HERC, Petr MLSNA, a kol. Ústava České republiky. Zákon o bezpečnosti České republiky. Komentář. Praha: ASPI, 2015. str. 638

způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, ve znění pozdějších předpisů, který nepřiznává právo na náhradu škody způsobenou trestním stíháním či rozhodnutím o trestu osobám, kterým byla udělena milost nebo se na ně vztahuje amnestie.

Bližší úprava milosti je v trestním řádu obsažena jako řízení o udělení milosti pod § 366, § 367 a § 369. Dle § 336 odst. 1 trestního řádu uděluje prezident republiky milost na základě práva daného Ústavou, přičemž toto ustanovení se použije i v případě trestní odpovědnosti právnických osob a v trestním řízení týkající se osob mladistvých. Neuplatní se však v řízení dle hlavy třetí zákona o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů, neboť takové řízení není řízením trestním, ale svébytným řízením občanským⁶².

Ustanovení § 366 odst. 2 trestního řádu uvádí další možnou formu řízení o udělení milosti, kterou je řízení o žádosti o milost. Dle tohoto ustanovení je možné pravomoci v řízení, které je zahájeno podáním žádosti, přenést na ministra spravedlnosti⁶³ blíže v kap. 4.1.

Trestní řád dále přiznává v § 366 odst. 3 prezidentovi možnost, aby v průběhu řízení o udělení milosti vydal mezitímní rozhodnutí spočívající v nezahájení trestního stíhání, nepokračování trestního stíhání a propuštění obviněného z vazby nebo odložení či přerušování výkonu trestu⁶⁴. Dle § 367 má totožné oprávnění i ministr spravedlnosti v případě, kdy mu bylo prezidentem svěřeno řízení o žádost o milost⁶⁵. Účinnost takových mezitímních rozhodnutí pak zaniká nejpozději rozhodnutím o milosti, přičemž nezáleží na skutečnosti, zdali byla milost reálně udělena, či nikoliv⁶⁶.

Milost ve formě agraciace může být dle § 369 trestního řádu udělena i podmíněně. V praxi půjde o případ, kdy je odsouzenému prominut či zmírněn trest. Zmírnění (úplné či částečné) nebo prominutí je pak vázáno na podmínku stanovenou v rozhodnutí o udělení milosti. Podmínkou může být v zásadě cokoliv, co není v rozporu se zákonem a lze po odsouzeném vyžadovat. Typicky půjde o povinnost nespáchat ve stanovené době další

⁶² ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. str. 4043

⁶³ 366 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním

⁶⁴ § 366 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním

⁶⁵ § 367 zákona č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním

⁶⁶ ŠKVAJN, Petr. Komentář k § 366. ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. str. 4045

úmyslný trestný čin⁶⁷. Plnění těchto podmínek pak dozoruje soud, který ve věci rozhodoval v prvním stupni,⁶⁸ a v případě, že odsouzený podmínky stanovené v rozhodnutí o milosti neplní, je soud povinen provést potřebná šetření a celý spis spolu s výsledky těchto šetření předložit prostřednictvím Ministra spravedlnosti prezidentu republiky. Prezident republiky má poté výlučné právo k posouzení, zdali odsouzený podmínky porušil či nikoliv, což může vést k rozhodnutí, že odsouzenému bude uloženo vykonání podmíněně uloženého trestu nebo vykonání zbytku trestu odnětí svobody⁶⁹.

V případě vydání amnestijního rozhodnutí je klíčové určit okruh osob, na které se amnestie vztahuje. Vymezení takového okruhu osob se nazývá rozhodnutí o použití amnestie a upravuje ho § 368 trestního řádu, který stanoví, že rozhodnutí o tom, zda a do jaké míry je osoba, již byl pravomocně uložen trest, účastna amnestie, učiní soud, který rozhodl v prvním stupni, a odpývá-li si taková osoba v době rozhodování trest odnětí svobody, učiní rozhodování soud, v jehož obvodu se trest vykonává⁷⁰. Jelikož trestní řád výslovně nestanoví, že rozhodnutí o použití amnestie se vydává ve formě rozsudku, půjde v tomto případě o usnesení⁷¹. Opravným prostředkem proti rozhodnutí o použití amnestie ve formě usnesení bude stížnost, která má dle § 368 trestního řádu odkladný účinek⁷². Je však důležité zmínit, že ustanovení § 368 se dotýká pouze agraciačních účinků amnestie, když toto ustanovení hovoří pouze o pravomocně uložených trestech. Amnestijní rozhodnutí formou abolice se aplikuje v závislosti na stadiu trestního řízení a podle toho je aplikace takového rozhodnutí v rukou státního zástupce nebo soudu (prvoinstančního i druhoinstančního)⁷³.

Speciálním ustanovením ve vztahu k § 368 je § 370, který v odst. 1 zakotvuje změnu výměry trestu v případě, že byl amnestií zcela nebo zčásti prominut trest jen za některý z trestných činů, za něž byl uložen úhrnný nebo souhrnný trest, který nebyl dosud zcela vykonán⁷⁴. Ustanovení § 370 se užije i v řízení před samosoudcem a podmínkou jeho aplikace je uložení úhrnného nebo souhrnného trestu (dle §43TrZ), který dosud nebyl vykonán, týká-li se takové amnestijní rozhodnutí jen některého z trestných činů, za něž byl souhrnný nebo

⁶⁷ ŠÁMAL, Pavel, a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. str. 4052

⁶⁸ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL, Josef KUČHTA, a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. str. 921

⁶⁹ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL, Josef KUČHTA, a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. str. 921

⁷⁰ § 368 zákona č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním

⁷¹ § 119 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním

⁷² § 368 zákona č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním

⁷³ ŠÁMAL, Pavel, a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. str. 4043

⁷⁴ 370 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním

úhrnný trest uložen⁷⁵. Na otázku, který ze soudů bude v takovém případě rozhodovat o změně trestu, nalezneme odpověď v § 370 odst. 2, který určuje, že takové rozhodnutí činí ve veřejném zasedání formou usnesení soud, který trest uložil v prvním stupni. Obdobně jako v případě dle § 368 bude opravným prostředkem stížnost s odkladným účinkem.

Zcela specifickým případem je milost nebo amnestie ve formě abolice, jež umožňuje výraznější zásah do trestního řízení v době od řízení přípravného až do doby vydání pravomocného rozhodnutí o vině pachatele za trestný čin. Jak již bylo vysvětleno výše, abolice je právo prezidenta republiky nařídit, aby se trestní řízení nezahajovalo, a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo. Trestní řád zná důvody nepřijatelnosti trestního stíhání a v § 11 odst. 1 písm. a) konkrétně na zákonné úrovni zakotvuje důsledek aboličního rozhodnutí prezidenta. Celé ustanovení § 11 odst. 1 písm. a) trestního řádu zní: „*Trestní stíhání nelze zahájit a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno, nařídí-li to prezident republiky, uživ svého práva udílet milost nebo amnestii.*“⁷⁶. Jednání jednotlivých orgánů činných v trestním řízení se dále bude lišit dle jednotlivého stádia trestního řízení, ve kterém orgán obdrží aboliční rozhodnutí. Může tak dojít k odložení věci nebo zastavení trestního stíhání.

Zásadním rozdílem abolice oproti zbylým formám milosti či amnestie je možnost obviněného částečně se účinkům abolice vyhnout, prohlásí-li do tří dnů od doby, kdy mu bylo usnesení o zastavení trestního stíhání oznámeno, že na projednání věci trvá⁷⁷. Neshledají-li orgány činné v trestním řízení žádný jiný důvod ke zproštění obžalovaného, vysloví soud vinu bez následného uložení trestu⁷⁸. Pachateli trestného činu tak může být dále uložena povinnost nahradit majetkovou či nemajetkovou újmu nebo uloženo ochranné opatření. Z hlediska následků rozhodnutí, kterým došlo k odsouzení pachatele, jenž využil svého práva na spravedlivý proces a na projednání věci trval, dochází dle § 46 odst. 4 TrZ k fikci neodsouzení. Odsouzení takové osoby se neuvádí ve výpisu z Rejstříku trestů a zápis tak

⁷⁵ ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. str. 4054

⁷⁶ § 11 odst. 1 písm. a) zákona č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním

⁷⁷ ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. str. 202

⁷⁸ § 227 zákona č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním

slouží výhradně pro budoucí potřebu orgánů činných v trestním řízení⁷⁹. Z toho vyplývá, že v tomto konkrétním případě bude abolice spojena s rehabilitací.

⁷⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník*, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, str. 635

4. MILOSTI

Milost je individuálním právním aktem, který představuje výrazný zásah do činnosti orgánů činných v trestním řízení. Následek tohoto výrazného zásahu může spočívat v zastavení (odložení) trestního stíhání, prominutí či zmírnění trestu nebo v zahlazení odsouzení. Toto právo je považováno za výhradně osobní a nepřenositelné právo prezidenta republiky, jenž může tyto formy milosti vzájemně kombinovat dle svého uvážení s výjimkou milosti formou abolice, která vyžaduje spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády.

V této kapitole se blíže zabývám procedurou udílení milostí a dovoluji si poukázat na některé otázky či problémy s ní spojené.

4.1 PŘENESENÍ PRAVOMOCI

Přestože je právo udílet milost nahlíženo jako právo osobní a nepřenositelné, umožňuje trestní řád v ust. § 367 ve spojení s § 366 odst. 2 prezidentu republiky stanovit, ve kterých případech může ministr spravedlnosti řízení o žádosti o milost provést a bezdůvodnou žádost zamítnout. Toto přenesení pravomoci je v praxi vykonáno zpravidla rozhodnutím o přenesení pravomoci, ve kterém prezident republiky vymezí okruh žádostí, které si ponechává ve vlastní gesci. Tato úprava v trestním řádu zakládá některé zásadní ústavněprávní otázky, které uvádím níže.

Zásadní otázkou je v tomto případě kontroverze spojená s ústavněprávní delegací působnosti. Podíváme-li se zpět do počátků československé ústavnosti, konkrétně do projednávání návrhu Ústavní listiny z roku 1920, nalezneme zde názor Ústavního výboru Národního shromáždění, který označil právo udílet milost za nedelegovatelné⁸⁰. V souvislosti s dnešní právní úpravou pak bude předmětem diskuzí možnost delegace ústavního práva prezidenta republiky formou předpisu jednoduchého práva na ministra spravedlnosti v případě, že sama Ústava takové právo neobsahuje. Dle některých názorů bude takové přenesení působnosti bez ústavního zmocnění považováno za neústavní postup⁸¹ i

⁸⁰ KOUDELKA, Zdeněk. Milosti. *Blog.aktuálně.cz* [online]. Publikováno 11. 2. 2013, [cit. 17. 3. 2017]. Dostupné z: <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/zdenk-koudelka.php?itemid=19120>

⁸¹ FILIP, Jan. Komentář k čl. 62 písm. g) In: BAHÝLOVÁ, Lenka, Jan FILIP, Pavel MOLEK, Milan PODHRÁZKÝ, Milan, Vojtěch ŠIMÍČEK a VYHNÁNEK Ladislav. *Ústava České republiky:*

s přihlédnutím k faktu, že již první vydání rozhodnutí o přenesení pravomoci ze strany Václava Havla bylo vydáno bez kontrasignace, a tedy v rozporu s článkem 63 odst. 2 a 3 Ústavy⁸². Proti tvrzené neústavnosti takového rozhodnutí je možné argumentovat, že pravomoc udělovat milost je obsažena v článku 62 Ústavy, který obsahuje pravomoci prezidenta republiky bez nutnosti kontrasignace, a proto není kontrasignace nutná ani pro přenesení pravomoci⁸³.

Při přenesení pravomoci byla historicky ministru spravedlnosti udělena možnost zamítat bezdůvodné žádosti o milost. Tento postup je také ústavně problematický, protože se jedná o výkon pravomoci prezidenta republiky ze strany jiného orgánu, než předpokládá znění Ústavy, byť v negativním smyslu. Takový postup je dle některých názorů jednáním s překročením pravomoci ze strany ministra spravedlnosti, neboli jednáním *ultra vires*⁸⁴. Samotné shromažďování podkladů svědčících pro či proti udělení milosti ze strany ministra spravedlnosti již není z hlediska ústavního práva tak problematické, neboť konečné rozhodnutí zůstává v rukou prezidenta republiky, a tento postup tak není v zásadní kolizi s Ústavou⁸⁵.

4.1.1 PŘENESENÍ PRAVOMOCI JEDNOTLIVÝCH PREZIDENTŮ ČR

Prvním přenesením pravomoci v řízení o udělení milosti vydaným ve Sbírce zákonů bylo rozhodnutí Václava Havla č. 33/1994 Sb. ze dne 1.2.1994, kterým přenesl na ministra spravedlnosti pravomoc provádět řízení o žádostech o milost a zamítat bezdůvodné žádosti o milost s taxativně vymezenými případy, ve kterých si prezident pravomoc ponechává. Jednalo se například o žádosti pachatelů trestných činů vojenských s dolní hranicí trestní sazby 5 let, žádosti pachatelů s pravomocně uloženým trestem odnětí svobody na doživotí nebo osob odsouzených za trestné činy, kterých se dopustily ve věku mladistvých⁸⁶. Fakt, že samotné

komentář str. 731-732.

⁸² PAVLÍČEK, Václav. O ústavních problémech milosti a amnestie v České republice. In: MUSIL, Jan. *Pocta prof. JUDr. Otovi Novotnému k 70. narozeninám*. Vyd. 1. Praha: Codex Bohemia, 1998, 349 s.

⁸³ FILIP, Jan. Obecné poznámky k aktuálnosti změn Ústavy ČR. In: DANČÁK, Břetislav a Vojtěch ŠÍMÍČEK. *Aktuálnost změn Ústavy ČR*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Brno, 1999, str. 28 souhlasně také FILIP, Jan. *Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva*. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Brno, 2004, str. 311.

⁸⁴ FILIP, Jan. Obecné poznámky k aktuálnosti změn ústavy ČR. str. 28

⁸⁵ PAVLÍČEK, Václav. Kapitola XVII. Prezident republiky. PAVLÍČEK, Václav a kolektiv. *Ústavní právo a státověda: II. Díl. Ústavní právo České republiky*. 2. vydání. Praha: Leges, 2015, str. 874

⁸⁶ Rozhodnutí prezidenta republiky Václava Havla č. 33/1994 ze dne 1.2.1994 dostupné online:

řízení probíhalo na půdě ministerstva spravedlnosti, nepředstavuje problém, neboť samotné finální rozhodnutí o udělení milosti zůstává v rukou prezidenta.

Problém vznikl především okolo nejasného vymezení pojmu „bezdůvodná žádost“, který nebyl ve výše zmíněném rozhodnutí č. 33/1994 Sb. blíže vymezen. Došlo tak k paradoxní situaci, kdy ministr musel sám stanovit kritéria bezdůvodné žádosti, k čemuž mu zcela určitě chybělo ústavní zmocnění. Tato situace také dále v praxi vedla k situaci, kdy ministerstvo restriktivním výkladem svévolně zamítalo žádost o milost.

Nejvýraznějším problémem rozhodnutí Václava Havla o přenesení pravomoci byla ale již výše zmíněná absence kontrasignace ze strany člena vlády. Pokud se přikloníme k názoru, že zákonné zmocnění probíhalo v souladu s čl. 63. odst. 2 Ústavy, je nutné k takovému rozhodnutí potřeba kontrasignace člena vlády. K takové kontrasignaci však nedošlo, a proto je dotčené rozhodnutí z dnešního pohledu považováno za ústavně nekonformní. Obhájci Václava Havla však pracovali s teorií, že milost je obsažena v článku 62 Ústavy, který nevyžaduje kontrasignaci, a tak ani přenesení pravomoci na ministra spravedlnosti dle tohoto náhledu nevyžaduje kontrasignaci. Tento výklad není v současné době příliš zastáván. Můžeme to vidět na příkladu současného prezidenta Miloše Zemana, jehož rozhodnutí o přenesení pravomoci kontrasignaci obsahuje.

Za éry prezidenta Václava Klause bylo předešlé rozhodnutí prezidenta Václava Havla č. 33/1994 Sb. zrušeno rozhodnutím č. 254/2003 Sb. Všechny nově přichozí žádosti tak spadaly pod Kancelář prezidenta republiky⁸⁷. Ryze osobní přístup prezidenta Václava Klause, který se zabýval každou žádostí individuálně, se setkal s výrazně pozitivnějšími ohlasy. Ani tento přístup se však neobešel bez kritiky. Pro možnost individuálního hodnocení každé žádosti byly zjevně neodůvodněné žádosti ihned zamítány. V tom byl spatřován rozpor s principem rovnosti a určité zvýhodnění movitějších a vzdělanějších žadatelů, kteří jistě disponují prostředky k zajištění formálně správné žádosti⁸⁸. Některé výtky také směřovaly k netransparentnosti celého řízení, přičemž je ale potřeba zdůraznit, že tento postup byl dle *Mikuleho a Sládečka* zcela ústavně konformní⁸⁹.

<http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=33&r=1994>

⁸⁷ § 2 odst. 1 písm. a) zákona č. 114/1993 Sb., o kanceláři prezidenta republiky, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁸ MAREČKOVÁ, Lenka. *Milosti: ohnisko lidství v trestním právu*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2007, str. 105

⁸⁹ MIKULE, Vladimír a SLÁDEČEK, Vladimír. Milost a amnestie. In VANDUCHOVÁ, Marie a

Současný prezident Miloš Zeman znovu částečně přenesl pravomoc v řízení o udělení milosti rozhodnutím č. 378/2013 Sb. ze dne 29.11. 2013, které zrušilo rozhodnutí Václava Klause č. 254/2003 Sb. Jak je již uvedeno výše, toto rozhodnutí prezidenta Miloše Zemana bylo řádně kontrasignováno, čímž bylo dosaženo formálního souladu s čl. 63 odst. 2 Ústavy. Převod pravomoci spočívalo ve zmocnění ministra spravedlnosti provádět řízení o žádostech o milost a zamítat žádost o milost. Problém s rozhodnutím Václava Havla spojený s pojmem „bezdůvodná žádost“ byl vyřešen a nově je ministru spravedlnosti udělena pravomoc zamítat žádosti (nikoliv pouze bezdůvodné žádosti). Otázka možnosti delegace pravomoci na jiný subjekt bez zmocnění Ústavou však stále zůstává nedořešena.

Stejně jako rozhodnutí o přenesení pravomoci Václava Havla i rozhodnutí prezidenta Miloše Zemana č. 378/2013 Sb. vymezilo okruh osob, na které se přenesení pravomoci nevztahuje. Jde o osoby se závažnou nebo nevléčitelnou chorobou bezprostředně ohrožující život, pokud nebudou soudem shledány podmínky pro užití ustanovení § 327 odst. 4 trestního řádu, dle kterého může soud upustit od výkonu trestu odnětí svobody nebo jeho zbytku též tehdy, zjistí-li, že odsouzený onemocněl nevléčitelnou životu nebezpečnou nemocí nebo nevléčitelnou nemocí duševní.

Na výše uvedeném příkladu můžeme pozorovat různý přístup k otázce přenesení pravomoci jednotlivých prezidentů. Přístup prezidenta Václava Klause lze považovat za správný do té míry, že veškerá činnost směřující k udělení milostí směřovala od Kanceláře prezidenta republiky až k prezidentu a nedocházelo tak k přenesení pravomoci. Současný přístup prezidenta Miloše Zemana se dle mého názoru navrátil k nežádoucímu stavu, který spočívá v problematice delegace pravomoci ze strany prezidenta republiky na jiný subjekt.

4.2 ŘÍZENÍ O UDĚLENÍ MILOSTI

4.2.1. ZAHÁJENÍ ŘÍZENÍ

Zahájit řízení o udělení milosti lze dvěma způsoby. Prvním způsobem zahájení řízení o udělení milosti je podání žádosti, druhým je zahájení řízení bez návrhu odsouzeného či jiné osoby nebo orgánu přímo ze strany prezidenta republiky⁹⁰.

4.2.2 ŽÁDOST

V případě podání žádosti neobsahuje zákonná ani ústavní úprava omezení okruhu žadatelů o milost, z čehož lze dovodit, že žádost o milost může podat kdokoliv, ať už ve prospěch svůj nebo jiné osoby. Protože v českém právním řádu nenalezneme ani úpravu formálních náležitostí žádosti o milost, lze konstatovat, že žádost může být podána písemně nebo ústně, bez omezení jakoukoliv lhůtou a opakovaně⁹¹. Neexistence úpravy formálních náležitostí vede k častým problémům při zjišťování identity žadatele nebo osoby, v jejíž prospěch je milost podána. Ze strany ministerstva spravedlnosti je tento problém řešen zasíláním dodatečných listin se žádostí o doplnění údajů k žádosti o milost.

4.2.3 DŮVODY PRO UDĚLENÍ MILOSTI

V současné době, jak již bylo výše vysvětleno, je samotné řízení o žádostech o milost prováděno prostřednictvím ministerstva spravedlnosti, které obdrží od Kanceláře prezidenta republiky všechny žádosti k posouzení⁹². Samotné posouzení není vázáno formálním postupem a ke každé se přistupuje ryze individuálně. V praxi dojde k založení spisu na ministerstvu spravedlnosti a ministerští úředníci zajišťují podklady pro rozhodnutí prezidenta republiky. Zajišťování podkladů pro rozhodnutí úzce souvisí s důvody pro udělení milosti, které jsou uvedeny v žádosti o milost. Okruh těchto důvodů není omezen, a je tak pouze na vůli žadatele, co za takový důvod sám uvede. Může se jednat o širokou škálu důvodů, např. zdravotní důvody, humanitární důvody, sociální důvody, politické důvody atd. Dále je však na žadateli, aby doložil svá tvrzení uvedená v žádosti. Kromě opisu z rejstříku trestů a kopie

⁹⁰ RYCHETSKÝ, Pavel, Tomáš LANGÁŠEK, Pavel HERC, Petr MLSNA, a kol. *Ústava České republiky. Zákon o bezpečnosti České republiky*. Komentář. Praha: ASPI, 2015. str. 594

⁹¹ PROUZA, Daniel, Michal GALÁT, Kapitola 13. Milost, amnestie, rehabilitace. FRYŠTÁK, Marek a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Ostrava: KEY Publishing, 2012, str. 229

⁹² MAREČKOVÁ, Lenka. *Milosti: ohnisko lidství v trestním právu*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2007, str. 87

dalších relevantních soudních rozhodnutí, které jsou vždy součástí daného spisu⁹³, tak dále budou především ze strany žadatele předkládány doklady o nepříznivé sociální či finanční situaci, doklady o náhradě škody, vyjádření poškozených nebo fotografie prokazující určitou skutečnost. Naopak ze strany ministerstva spravedlnosti může být nad rámec běžné praxe vyžádáno hodnocení odsouzeného, lékařská zpráva z věznice a další informace o osobě, v jejíž prospěch byla žádost podána.

V situaci, kdy je podána žádost o abolicí a předmětné trestní řízení je ve fázi přípravného řízení, zajišťuje podklady pro rozhodnutí státní zástupce. Ministerstvo spravedlnosti obdrží od státního zástupce zprávu o výsledku šetření spolu s vyšetřovacím spisem a návrhem, jak by mělo být o žádosti rozhodnuto⁹⁴.

4.2.4 POSOUZENÍ ŽÁDOSTI

Současný právní řád neobsahuje právní předpis, který by se zabýval určením hledisek pro posouzení žádosti. Kritéria pro posouzení žádosti postupně vytvářelo ministerstvem spravedlnosti na základě jeho posuzovací praxe. Lze říci, že kritéria jsou v rámci individuálního přístupu k žádostem závislá na konkrétním případě. Hlavními kritérii jsou zdravotní stav dotčené osoby, rodinné a sociální poměry, věk, závažnost trestného činu a postoj dotyčného k němu, vyrovnání s poškozenými⁹⁵. Otázka viny nebo postupu orgánů činných v trestním řízení by zásadně neměla být předmětem posuzování žádosti⁹⁶.

Po posouzení žádosti je jedním z možných výsledků řízení o žádosti o milost její zamítnutí ministrem spravedlnosti⁹⁷, který ji vyhodnotí jako bezdůvodnou. Ostatní žádosti o milost, které ministr spravedlnosti považuje za důvodné, jsou postoupeny spolu se všemi podklady a návrhem na pozitivní rozhodnutí ve věci prezidentovi. Prezident republiky ale

⁹³ PRŮCHOVÁ, Dagmar. Řízení o žádostech o milost a kritéria při posuzování těchto žádostí. *Bulletin advokacie*. Praha: Rego, 1996, 25 (3), str. 52

⁹⁴ § 24 odst. 1 a § 25 odst. 1 Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli.

⁹⁵ MAREČKOVÁ, Lenka. *Milosti: ohnisko lidství v trestním právu*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2007, str. 87

⁹⁶ PRŮCHOVÁ, Dagmar. Řízení o žádostech o milost a kritéria při posuzování těchto žádostí. *Bulletin advokacie*. Praha: Rego, 1996, 25 (3), str. 53

⁹⁷ Po přenesení pravomoci ze strany prezidenta republiky je postup stejný jako v období prezidenta Václava Havla, srov. MAREČKOVÁ, Lenka. *Milosti: ohnisko lidství v trestním právu*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2007, str. 92

není takovým návrhem vázán a konečné rozhodnutí, zdali milost udělí či ne, zůstává pouze na jeho uvážení.

V případě udělení milosti nebo zamítnut žádosti o milost neexistuje zákonná povinnost odůvodnění takového rozhodnutí. Toto ostatně judikoval i Ústavní soud, který nepovažuje žádost o milost za procesní prostředek, který je zákonem poskytován k ochraně základního práva nebo svobody. V českém právním řádu nenalezneme subjektivní právo na udělení milosti, a proto nemůže být průběh řízení o udělení milosti ani vydané rozhodnutí (pozitivní či negativní) předmětem soudního přezkumu, tedy ani důvodem pro podání ústavní stížnosti⁹⁸.

4.2.5 MILOSTI ZA VÁCLAVA HAVLA

V době, kdy byl prezident Václav Havel ve funkci, čelil značné kritice především za počet udělených milostí, který činil jen za období, kdy byl prezidentem ČSSR a ČSFR, tzn. od roku 1990 do roku 1992, celkem 610.⁹⁹ V době od roku 1993 do roku 2003, tedy za dobu, kdy byl Václav Havel prezidentem České republiky, vyhověl Václav Havel celkem 1310 žádostem o udělení milosti z celkového počtu 32 130.

Kritika Václava Havla se netýkala pouze vysokého počtu udělených milostí, ale vztahovala se také k vysokému počtu udělených milostí formou abolice. Z celkového počtu 1310 milostí v období do 1993 do 2003 bylo hned 625 formou abolice, 681 formou agraciace a 4 formou rehabilitace¹⁰⁰. Mnoha kritikům se zdál zásah do činnosti orgánů činných v trestním řízení v tolika případech jako nepřípustný. Je třeba také říci, že v období od roku 1990 do roku 2003 bylo rozhodnutí o udělení milosti ve všech formách pouze v rukách prezidenta republiky bez nutnosti kontrasignace. Politická scéna spatřovala v jednání Václava Havla nadužívání abolice, což vyústilo v návrh ODS na změnu Ústavy a zrušení tohoto prezidentova práva. Ke změně takového rozsahu však nebyla přístupná dostatečná ústavní většina v poslanecké sněmovně a návrh tak skončil pouze doporučením neužívat abolici jako amnestijní rozhodnutí.

⁹⁸ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 16.5. 2000, sp.zn. II. ÚS 137/2000 (U 16/18 SbNU 421), dostupné online: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=pl-4-13>

⁹⁹ Počet udělených milostí převzat z <http://vaclavhavel.cz/index.php?sec=3&id=9>

¹⁰⁰ MAREČKOVÁ, Lenka. *Milosti: ohnisko lidství v trestním právu*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2007, str. 372

Na kritiku ohledně častého udělování milostí Václav Havel reagoval následovně: „*Mé milosti a amnestie nemají, jak známo, dobrý zvuk. Nedělám si iluze, že jakýmkoliv dodatečným vysvětlováním na tomto špatném zvuku něco změním, ale přesto využívám i této příležitosti, abych se pokusil obsáhleji celé téma vysvětlit. Především je velký blud, píše-li se, že jsem udělil tu či onu kontroverzní milost. Každá milost je kontroverzní, každá milost je pro mne spojena s velkými rozpaky, s velkým váháním a téměř lékárnickým zvažováním všech argumentů pro a proti. Milostmi se zabývá zvláštní odbor mé kanceláře, který shromažďuje příslušné spisy, navštěvuje vězně ve věznicích, jejich rodiny, postižené, sbírá bezpočet podkladů. Samozřejmě známe i stanovisko Ministerstva spravedlnosti k té které milosti. Na základě tohoto souboru informací potom rozhoduji.*

Tímto rozhodováním, ať bude jakékoli, nikdy nezvýším svou popularitu, spíš ji vždy znovu snížím, to je vyzkoušeno a ověřeno. Jenže já milosti neuděluji kvůli popularitě, ale proto, že je to má ústavní pravomoc, kterou považuji za systémově správnou. Pokud někdo ústavními změnami mne jako prezidenta či mého nástupce tohoto práva zbaví, pak ušetří mně či jemu mnoho práce. Čili: nemám žádný osobní důvod bojovat proti eventuálnímu zrušení této pravomoci. Nicméně kdyby byla tato prezidentská pravomoc zrušena, považoval bych to za systémovou katastrofu. Právo, ať chceme či nechceme, je vždy určitým způsobem plošné, určitým způsobem slepé. Nikdy ani v tom nejdokonalejším systému - a náš věru dokonalý není - nemůže postihovat individualitu každého případu a přihlédnout ke všem jeho souvislostem. Proto existuje tato zvláštní pravomoc, která umožňuje přihlédnout k absolutní jedinečnosti různých případů.¹⁰¹“

Bez ohledu na názory na četnost udílení milostí, jejich důvody a formy je možné ohledně činnosti Václava Havla v tomto směru závěrem konstatovat, že ve vztahu k počtu žádostí a počtu udělených milostí patřil mezi prezidenty České republiky, alespoň prozatím, v této oblasti nejčinnější.

¹⁰¹ Pro úplnost zachován přesný text, dostupné online: <http://vaclavhavel.cz/index.php?sec=3&id=9>

4.2.6 MILOSTI ZA VÁCLAVA KLAUSE

Přestože byl prezident Václav Klaus ve svém rozhodování ohledně milostí aktivní méně, ani on se neubráníl rozhodnutím, která budila negativní ohlas.

Za nejkontroverznější považuji postup Václava Klause v případě, kdy po převzetí funkce nařídil zamítnout 27 návrhů na udělení milosti, které byly ze strany Ministra spravedlnosti doporučeny k udělení milosti. Samotné zamítnutí žádosti ze strany prezidenta republiky není problematické. Kontroverzní byl však důvod zamítnutých žádostí. Prezident Václav Klaus se těmito žádostmi odmítl zabývat z důvodu, že nebyly adresovány přímo jeho osobě, prezidentu Václavu Klausovi. Dále stanovil, že se těmito žádostmi bude klidně zabývat znovu, ale musí být adresovány přímo jemu¹⁰².

Takový postup je však z ústavního hlediska značně problematický, nenalézající oporu v Ústavě. Žádosti o milost jsou překládány prezidentu republiky jako nejvyššímu ústavnímu činiteli. Nezáleží tak na přesném individuální vymezení osoby, která úřad prezidenta republiky v daném čase vykonává.

Co se týká počtu udělených milostí, byl Václav Klaus značně zdrženlivější než jeho předchůdce. Z celkového počtu 22 271 žádostí od roku 2003 do roku 2012 udělil 407 milostí. Z tohoto počtu mělo 20 formu abolice, 378 formu agraciace a 7 formu rehabilitace¹⁰³.

Nelze také nezmínit jednu zásadní změnu Ústavy, která měla reflektovat množství se kritické ohlasy ústavněprávní obce na zásahy prezidenta republiky do probíhajícího trestního řízení, tedy udělení milosti formou abolice. Dne 1. října 2012 nabyl účinnosti ústavní zákon č. 71/2012 Sb., který novelizoval Ústavu. Tímto zákonem došlo k přesunutí práva prezidenta udělit milost formou abolice pod článek 63 Ústavy. K udělení milosti formou abolice je od přijetí tohoto ústavního zákona vyžadován podpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády.

¹⁰² MAREČKOVÁ, Lenka. *Milosti: ohnisko lidství v trestním právu*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2007, str. 257

¹⁰³ HRUŠKOVÁ, Šárka. *Instituty milosti a amnestie a jejich naplnění v rozhodnutích prezidentů České republiky*. Praha, 2014, 68 s. Diplomová práce. Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. Vedoucí práce JUDr. Kateřina Janstová

4.2.7 MILOSTI ZA MILOŠE ZEMANA

Již v předvolební kampani Miloš Zeman sliboval, že k otázce milostí bude přistupovat značně rezervovaně. To také potvrdil v rámci svého inauguračního projevu, když před Masarykovou sochou prohlásil: „ Za sebe se tohoto práva vzdávám“. Dále označil milost za monarchistický přežitek, který zůstal i v republikánské ústavě, a prohlásil, že se bude zasazovat o to, aby právo milosti z Ústavy zcela zmizelo.¹⁰⁴ Později ještě dodal, že v případě, že milost udělí, bude to jen ve výjimečných případech, pokud se nejedná o závažný trestný čin a případný budoucí omilostněný trpí nemocí, která jej ohrožuje na životě a má domácí zázemí.¹⁰⁵

První roky ve funkci se Miloš Zeman držel svého přístupu naznačeného v inauguračním projevu, a to i přes kladné návrhy ze strany Ministerstva spravedlnosti na udělení milosti z důvodu žadatelova vážného zdravotního stavu.

Jeho přístup se však změnil v únoru 2016, kdy udělil svou první milost podnikateli, který byl odsouzen za přečin zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění a zločin podvodu, když přihlédl ke stavu odsouzeného, který trpěl nevléčitelnou nemocí.¹⁰⁶ Od této historicky první milosti bylo až do května 2017 ze strany prezidenta Miloše Zemana uděleno celkem sedm milostí. Z nich stojí za povšimnutí především třetí milost ze dne 27.9.2016 udělená formou abolice. Prezident republiky v tomto případě nařídil, aby se u omilostněného nepokračovalo v trestním stíhání za přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání. Přihlédl k tomu, že obviněný v důsledku poškození mozku po cévní mozkové příhodě a pro duševní poruchu není schopen chápat smysl trestního řízení, které bylo z tohoto důvodu přerušeno. Žádost o milost byla podána ze strany státní zástupkyně, která v této fázi nemůže trestní stíhání v souladu se zákonem zastavit, přičemž podnět k posouzení žádosti byl prezidentovi předložen ze strany ministerstva spravedlnosti. Jelikož se v tomto případě

¹⁰⁴ NĚMEC, JAN. Zeman: Vzdávám se práva udělovat milosti a amnestie. Aktualne.cz ze dne 8.3.2013 dostupné online na: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/politika/zeman-vzdavam-se-prava-udelovat-milosti-a-amnestie/r~i:article:773460/?redirected=1494144963>

¹⁰⁵ ČTK. Zeman omilostnil muže. Dočkáme se také amnestie? Tyden.cz ze dne 10.2.2016 Dostupné online na: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/zeman-vysvetlil-udeleni-sve-prvni-milosti_372025.html

¹⁰⁶ TISKOVÁ ZPRÁVA KANCELÁŘE PREZIDENTA REPUBLIKY ze dne 11.2.2016 dostupné online na: <https://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/aktualni-tiskove-zpravy/prezident-republiky-udelil-milost-12448>

jednalo o milost formou abolice, vyžadovalo rozhodnutí prezidenta republiky kontrasignací předsedy vlády.¹⁰⁷

Co se obecně týká důvodů, pro které prezident Miloš Zeman udílel milosti, je jisté, že prezident Zeman byl doposud konzistentní se svým inauguračním prohlášením. Důvody udílených milostí byly výlučně humanitární a týkaly se závažného zdravotního stavu omilostněných.

V poslední době se prezident Miloš Zeman vyjádřil k případu Jiřího Kajínka v tom smyslu, že o udělení milosti vážně uvažuje, a podotkl, že jisté pochybnosti o Kajínkově případu veřejně vyhlásil už v roce 2001 tehdejší ministr spravedlnosti a dnešní předseda Ústavního soudu Pavel Rychetský. Prezident Zeman již v minulosti vyjádřil svou snahu o přezkum Kajínkova procesu, když usiloval o odnětí případu plzeňskému soudu. Ministryně spravedlnosti Válková, která v tomto prezidenta Zemana podporovala, byla mezitím odvolána, a současný ministr spravedlnosti Robert Pelikán se k této možnosti nestaví pozitivně.

Je postaveno na jisto, že v případě dvojnásobné vraždy, za niž byl odsouzen Jiří Kajínek, který z dostupných informací netrpí závažnou nemocí, by se udělením milosti v tomto případě dostal prezident Zeman do přímého rozporu se svým inauguračním prohlášením ohledně milostí. Šlo by také o bezprecedentní krok, protože poprvé v historii ČR by byla udělena milost osobě odsouzené na doživotí. Názorový obrat Miloše Zemana vzbudil rozpaky napříč politickým spektrem. Poslanec TOP 09 Martin Plíšek se vyjádřil v tom smyslu, že to byl právě Miloš Zeman, kdo v minulosti říkal, že bude šetřit milostmi a že je bude udělovat pouze ze zdravotních důvodů. Senátor za ČSSD Miroslav Antl prohlásil: *„Pokud vážně uvažuje, že udělí milost dvojnásobnému vrahovi, pak asi získá podporu členů fanclubu Jiřího Kajínka pro svou další kandidaturu, ale myslím, že hodně ztratí u rozumně smýšlejících občanů“*. Další názor ohledně této konkrétní milosti prezentoval předseda poslanců úsvitů Marek Černoš, který by si přál spíše obnovu procesu než milost¹⁰⁸.

¹⁰⁷ OVČÁČEK, Jiří. Tisková zpráva kanceláře prezidenta republiky ze dne 27.9.2016 dostupné online na: <https://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/aktualni-tiskove-zpravy/prezident-republiky-udelil-milost-2-12910>

¹⁰⁸ ČTK a ČT24. Dostupné online na <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/2079228-zeman-vazne-uvazuje-o-milosti-pro-kajinka-odsouzeneho-na-dozivoti>

4.3 DALŠÍ VYBRANÉ ÚSTAVNĚPRÁVNÍ OTÁZKY SPOJENÉ S UDÍLENÍM MILOSTÍ

V případě udílení milosti je prezident republiky omezen pouze svým názorem na daný případ. Prezident je dle čl. 54 odst. 3 Ústavy ČR neodpovědný ze své funkce a jediné ústavní omezení mu přináší pouze prezidentský slib¹⁰⁹ dle čl. 59 odst. 2 Ústavy ČR. Ve slibu prezident republiky slibuje věrnost České republice, zachovávání její Ústavy a zákonů zavazuje se na svou čest zastávat svůj úřad v zájmu všeho lidu a podle svého nejlepšího vědomí a svědomí.

Ani výše uvedený slib však v extrémním případě nemůže zabránit situaci, kdy by se prezident rozhodl nadužívat svého práva udílet milosti, což by mohlo ad absurdum vést až k situaci, kdy by například většina odsouzených dostala milost.

Jako obrana proti takové případné svévoli ze strany prezidenta republiky připadá v úvahu článek 65 odst. 2 Ústavy ČR, který zní: *„Senát může se souhlasem Poslanecké sněmovny podat ústavní žalobu proti prezidentu republiky k Ústavnímu soudu, a to pro velezradu nebo hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku; velezradou se rozumí jednání prezidenta republiky směřující proti svrchovanosti a celistvosti republiky, jakož i proti jejímu demokratickému řádu. Ústavní soud může na základě Ústavní žaloby senátu rozhodnout o tom, že prezident republiky ztrácí prezidentský úřad a způsobilost jej znovu nabýt.“*

Dalším orgánem, který může působit na rozhodnutí prezidenta ohledně udílení milosti, je Parlament ČR. Ten by mohl při pochybném postupu prezident ústavním zákonem omezit nebo zcela zrušit právo prezidenta udílet milosti.¹¹⁰ V úvahu také připadá obecný tlak veřejnosti, když prezident usiluje o své znovuzvolení. V případě, že by prezident postupoval v rozporu s převažujícím názorem ve společnosti, jeho šance na znovuzvolení by tím mohla rapidně klesnout.

¹⁰⁹ ŠIMÍČEK, Vojtěch In: VYHNÁNEK, Ladislav. Kontrasignace rozhodnutí prezidenta republiky. *Státní zastupitelství*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 10(2), str. 19

¹¹⁰ HERC, Tomáš. Komentář ke čl. 62 a 63 Ústavy ČR. RYCHETSKÝ, Pavel, Tomáš LANGÁŠEK, Tomáš HERC, Petr MLSNA a kolektiv. *Ústava České republiky. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky: Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, str. 592.

S neodpovědností prezidenta také souvisí otázka, kdo přebírá odpovědnost v případě milosti udělené formou abolice. V takovém případě se má obecně za to, že kontrasignací předsedy vlády nebo pověřeného člena vlády přebírá odpovědnost za takové rozhodnutí vláda jako celek. Půjde přitom o převzetí odpovědnosti jak politické, tak ústavní¹¹¹.

Kontrasignace jako taková by mohla být odpovědí i na některá podezření ze zneužití milosti ze strany prezidenta ve prospěch osob mu blízkých. Tato podezření se nejsilněji objevovala za prezidenta Václava Klause, za jehož prezidentování byl proces udílení milostí nejméně průhledný. Můžeme zmínit například udělení milosti Anně Benešové, která byla v častém styku s manželkou Václava Klause.¹¹² Těmto debatám a podezřením by se dalo do značné míry zabránit přesunutím udílení i dalších dvou forem milosti, tj. rehabilitace a agraciace, pod čl. 63 Ústavy ČR, a vyžadováním kontrasignace i v těchto případech. Přidání dalšího kontrolního prvku, tedy uvážení předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády do tohoto procesu, by riziko zneužití agraciace a rehabilitace značně ztížilo, přestože je jasné, že ani tento krok není samospasitelný.

¹¹¹ ZOUBEK, Vladimír. Kapitola 5. Moc výkonná. Gerloch, Aleš, Jiří Hřebejk a Vladimír Zoubek. *Ústavní systém České republiky*. 5. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, str. 179

¹¹² ŠTASTNÝ, Jiří. *Omilostněná korupčnice si podle odposlechů s Klausovou často telefonovala*. dostupné online na http://zpravy.idnes.cz/omilostnena-korupcnice-si-podle-odposlechu-s-klausovou-casto-telefonovala-1br-/domaci.aspx?c=A120220_080627_domaci_js

5. AMNESTIE

Amnestie jako milost hromadná má mnoho společných znaků s milostí individuální. Nejviditelnější společný znak představuje osoba prezidenta, který je oprávněn k jejich vyhlášení, resp. udělení. Dalšími společnými znaky jsou pak formy, ve kterých mohou být amnestie vyhlášovány, a s tím spojené účinky, které se projeví vůči individuálně určeným osobám. Odlišná ústavní úprava však napovídá, že oba dva instituty nelze považovat za totožné. Nejzásadnějším rozdílem je okruh osob, na které účinky obou institutů dopadají. Milost individuální určuje konkrétní osobu, zatímco amnestie hromadná směřuje své účinky vůči blíže neurčenému okruhu osob, který je ale vymezen určitými konkrétními znaky. Další rozdílnost nalezneme v otázce kontrasignace. V případě amnestie je kontrasignace vyžadována ve všech jejích formách, na rozdíl od milosti, která kontrasignaci vyžaduje jen v případě abolic.

Za neméně důležitou rozdílnost lze považovat důvody, pro které jsou amnestie vyhlášovány a milosti udílány. Zatímco u milostí půjde o důvody ryze individuální povahy, amnestie je zpravidla udělována při významných státních událostech, jako např. při významném výročí státu, nástupu hlavy státu do úřadu, konci funkčního období hlavy státu, z humanitárních důvodů, při změně politických poměrů, nebo při zmírňování různých právních nedostatků a nápravě nezákonnosti. Důvodem pro vyhlášení amnestie by naopak neměly být problémy spojené s výkonem státní moci, jako je například nedostatečná kapacita věznic.

Za zvláštní typ amnestie lze považovat amnestii přestupkovou, kterou dle § 90 zákona o přestupcích¹¹³ vyhláší vláda. Je však otázkou, zdali je toto ustanovení přestupkového zákona ústavně konformní, protože samotná Ústava ČR v čl. 63 odst. 1 písm. k) uděluje pravomoc o vyhlášení amnestie výlučně prezidentu republiky, přičemž není stanoveno, že by se právo prezidenta republiky vztahovalo pouze na amnestii trestněprávní. Dle mého názoru není možné, aby kterémukoliv orgánu veřejné moci byly prostřednictvím zákona nižší právní síly odebrány ústavně vymezené pravomoci a tyto byly následně přeneseny na zcela jiný orgán. Tento dle mého názoru protiprávní stav bude odstraněn novým zákonem o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (zák. č. 250/2016), který nabude účinnosti dne 1.7.2017. Nový přestupkový zákon v ustanovení § 104 odst. 1 stanoví, že amnestii ve věcech přestupků uděluje prezident republiky. Toto ustanovení navazuje na čl. 63 odst. 1 písm. k)

¹¹³ § 90 zák. č.200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů-

Ústavy ČR, který shodně používá výraz „udělit amnestii“. Je však otázkou, zdali je výraz „udělit“ správný, protože bývá spojován především ve spojení s individuálními právními akty. Amnestie však svou povahou upravuje chování druhově určených subjektů¹¹⁴ a nelze ji tak považovat za individuální právní akt. Vhodnější by tak bylo hovořit o rozhodnutí o vyhlášení amnestie či pouze „vyhlášení amnestie“.

5.1 VYHLÁŠENÍ AMNESTIE

Rozhodnutí o vyhlášení amnestie má povahu zvláštního právního předpisu¹¹⁵. Akademická obec ani Ústavní soud nemají doposud jasný názor na otázku přezkoumatelnosti amnestijního rozhodnutí.

K platnosti amnestijního rozhodnutí je vyžadována kontrasignace a dále vyhlášení ve Sbírce zákonů¹¹⁶. Po vyhlášení amnestijního rozhodnutí je nutné také jeho samotné provedení. Pro určení orgánu, který bude amnestijní rozhodnutí provádět, je rozhodná forma amnestijního rozhodnutí.¹¹⁷

V případě abolicie bude provedení amnestijního rozhodnutí v rukou státního zástupce. Provedením amnestijního rozhodnutí ve formě rehabilitace nebo agraciace je dle § 368 trestního řádu příslušný soud, který rozhodl v prvním stupni. Objevují se ale i názory, že ustanovení § 368 trestního řádu rehabilitaci nezmiňuje a vztahuje se toliko na agraciaci.

V případě, že k provedení amnestijního rozhodnutí bude příslušný soud, má povinnost učinit tak *ex officio*, přičemž zákonná úprava neobsahuje lhůtu, ve které je povinen k provedení přistoupit. V tomto případě se má za to, že by měl postupovat v souladu se zásadami trestního řízení obsaženými mimo jiné i v § 2 odst. 4 trestního řádu a rozhodnout co možná nejrychleji. Samotné rozhodnutí soudu, kterým je provedeno amnestijní rozhodnutí, je pak dále již jen deklaratorní povahy, protože pouze potvrzuje již existující hmotná práva a povinnosti. Soud nevydává rozhodnutí o tom, že odsouzený není účasten amnestie a podstatné

¹¹⁴ Gerloch, A. Teorie práva. 5. Vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s.35

¹¹⁵ FILIP, Jan. Komentář k čl. 62 písm. g) a čl. 63 písm. j) Ústavy ČR. BAHÝLOVÁ, Lenka, FILIP, Jan, MOLEK Pavel, PODHRÁZKÝ Milan, SUCHÁNEK Radovan, ŠIMÍČEK Vojtěch a VYHNÁLEK Ladislav, *Ústava české republiky: Komentář*. 1. Vydání Praha: Linde, 2010 str. 732.

¹¹⁶ § 2 odst. 1 písm. d) zákona č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁷ FILIP, Jan. Komentář k čl. 62 písm. g) a čl. 63 písm. j) Ústavy ČR. BAHÝLOVÁ, Lenka, FILIP, Jan, MOLEK Pavel, PODHRÁZKÝ Milan, SUCHÁNEK Radovan, ŠIMÍČEK Vojtěch a VYHNÁLEK Ladislav, *Ústava české republiky: Komentář*. 1. Vydání Praha: Linde, 2010 str. 732.

také je, že na udělení amnestie ze strany prezidenta republiky, stejně tak jako na udělení milosti, neexistuje právní nárok. Pokud však prezident amnestii vyhlásí, vzniká tím osobě, která splňuje podmínky uvedené v amnestijním rozhodnutí, právní nárok na rozhodnutí, že tato osoba splňuje podmínky amnestie.

Proti rozhodnutí soudu, který jej vydává v podobě usnesení, je přípustná stížnost s odkladným účinkem, kterou může podat státní zástupce i odsouzený. Soud při vyřizování případů zpravidla dává přednost odsouzeným ve výkonu trestu odnětí svobody, což může trvat několik dní až týdnů, a teprve poté postupuje k odsouzeným, jimž byly uloženy alternativní tresty. Odsouzený může být propuštěn z výkonu trestu odnětí svobody až poté, co rozhodnutí o tom, že odsouzený je účasten amnestie, nabude právní moci.

V praxi také může nastat případ, že odsouzený bude amnestován pro některý z trestných činů, za něž byl uložen úhrnný nebo souhrnný trest, který nebyl zcela dosud vykonán. V takovém případě by měl soud stanovit přiměřený trest. Vágnost termínu “přiměřený trest“ nenabízí ani náznak toho, co si lze pod takovým termínem představit. Lze snad jen dovodit, že dojde-li k prominutí některého z trestných činů, pro které byl uložen úhrnný nebo souhrnný trest, nemůže být soudem stanoven trest přísnější než původní.

5.2 ČESKOSLOVENSKÉ AMNESTIE

5.2.1 VYBRANÉ AMNESTIE OD ROKU 1918 DO ROKU 1938

Po vzniku samostatného československého státu zde byla nutnost uklidnit celospolečenské vztahy, k čemuž také jistě přispěla první historicky vyhlášená československá amnestie. Vyhlášena byla dne 5.11.1918 Národním výborem československým a vyvolávala agraciační i aboliční účinky. Jejím cílem bylo odčinit nespravedlnosti bývalé rakouské justice a následky válečných poměrů a vztahovala se na široký výčet trestných činů spáchaných do 28. října 1918. Jejimi adresáty byly všichni příslušníci Československého státu, kteří byli odsouzeni soudem rakouskouherským nebo si odpykávali trest v československých věznicích. Dále se týkala trestných činů, o nichž se vedlo řízení u soudu v obvodu československého státu.¹¹⁸

¹¹⁸ Nařízení 28/1918 Sb. o amnestii

Za dobu, kdy byl první československý prezident v úřadu, následovalo celkem čtrnáct amnestií, které cílily zpravidla na politické delikty a snažily se řešit problematickou otázku sudetsko-německého hnutí.

Za zmínku stojí historicky dvanáctá amnestie, kterou bylo rozhodnutí prezidenta republiky Tomáše Garrigua Masaryka ze dne 19.10.1928, která byla vydána u příležitosti desátého výročí nabytí samostatnosti Československa. Tato amnestie měla široké aboliční, agraciační a rehabilitační účinky a vztahovala se i na přestupky a přečiny urážky prezidenta republiky. Pro její sváteční povahu byla její účinnost stanovena na 28.10.1918.

Neméně sváteční byla i amnestie vyhlášená při abdikaci prezidenta T. G. Masaryka ze dne 14.12.1935. Měla formu agraciační a aboliční a vztahovala se mimo jiné na určitý okruh trestných činů spáchaných v souvislosti s volbou prezidenta, přestupky dle zákona o právu shromažďovacím, zákona proti útisku a na ochranu svobody ve shromážděních, tiskových zákonů aj.

V období druhé republiky, která trvala pouze 167 dní, došlo po abdikaci prezidenta Beneše dne 7. října 1938 k vyhlášení amnestie formou abolicie a agraciace, která se vztahovala mimo jiné na tresty peněžité, náhradní na svobodě, a dále pak tato amnestie odpouštěla tři měsíce z trestu osobám poprvé nepodmíněně odsouzeným a jeden měsíc osobám jinak odsouzeným. Zvláštním ustanovením pak bylo stanoveno, že výše zmíněné hranice se zvyšovaly pro osoby, které nastoupily do vojenské služby na základě částečné mobilizace dne 20. května 1938 nebo později.¹¹⁹

Zajímavá je také otázka týkající se Výnosu Vůdce a Říšského kancléře o prominutí trestu ze dne 7.6.1939, které promijí tresty pro části sudeto-německého území, kterých se musel československý stát vzdát na základě Mnichovské dohody. Obyvatelům německé národnosti a dalším obyvatelům, kteří podléhali německé soudní pravomoci, byly prominuty tresty spáchané na území Protektorátu Čechy a Morava do 16.3.1939. V tomto případě jde o rozhodnutí vyhlášené cizím státem v rozporu se zájmem československým. Z právního hlediska není tato amnestie závazná, z historického hlediska je však potřebné ji zmínit.

¹¹⁹ PAVLÍK, Jiří. Aboliční ustanovení amnestií v letech 1918 až 2013. *Státní zastupitelství*. 2013, č. 2, s. 32

První amnestií po skončení druhé světové války byla amnestie ze dne 31.7.1945 vyhlášená Edvardem Benešem, která promíjela peněžité tresty a tresty odnětí svobody do osmnácti měsíců uložené mezi 29. zářím 1938 a 5. květnem 1945 anebo třetinu z trestů odnětí svobody, které nepřevyšovaly deset let. Tato amnestie se nevztahovala na osoby, které se provinily trestnými činy ve smyslu dekretu prezidenta republiky o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a na osoby maďarské a německé národnosti a dále všechny, o nichž je známo, že projevovali přátelské smýšlení nepřátelům republiky nebo s nimi spolupracovali.

Do konce roku 1947 pak byly vyhlášeny ještě další amnestie, které souvisely s poválečným uspořádáním Československa a týkaly se věcí daňových, správních a trestních.

5.2.2 VYBRANÉ AMNESTIE OD ROKU 1948 DO ROKU 1989

Po komunistickém převratu v únoru 1948 se amnestie staly jedním ze způsobů propagace komunistického režimu a z jejich četnosti a obsahu můžeme vyzorovat, že se udílely u příležitosti významných dnů nebo nástupů hlav státu do funkce.

Hned prvním příkladem je Klement Gottwald, který u příležitosti svého nástupu do funkce vyhlásil dne 19. června 1948 amnestii č. 1178/1948 Ú. l., která se týkala občanského trestního soudnictví a měla jak aboliční, tak agraciační účinky. Druhá amnestie č. 1179/1948 Ú. l. shodně ze dne 19. června 1948 se týkala vojenského soudnictví a měla formu agraciace. Tyto dvě amnestie z rukou prezidenta Gottwalda byly doplněny o amnestii vládní č. 1180/1948 Ú. l. ze dne 18. června 1948, která se týkala správních věcí trestních. Jednou z jejich zajímavostí pak je, že se nevztahovala na osoby německé národnosti.¹²⁰

Po úmrtí prezidenta Gottwalda byla vydána prezidentem Antonínem Zápotockým a vládou dne 4. května 1953 amnestie č.1/1953 Ú. l., která posloužila i jako propagandistické prohlášení komunistického režimu, cituji: „*Ve dnech neštěstí, které postihlo naše národy úmrtím presidenta republiky Klementa Gottwalda, moudrého vůdce pracujícího lidu na cestě k socialismu, projevil náš lid pevnou politickou jednotu a ještě úžeji se semkl kol svého druhého dělnického prezidenta Antonína Zápotockého a vlády Národní fronty.*

¹²⁰ Rozhodnutí prezidenta republiky č. 1178/1948 Ú. l. ze dne 19.června 1948; Rozhodnutí prezidenta republiky č. 1179/1948 Ú. l. ze dne 19.června 1948 a Amnestie č. 1180/1948 Ú. l. ze dne 18.června 1948; dostupné online na: <http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/amnestie-z-19-cervna-1946>

*Tato jednota našeho lidu a jeho bezmezná oddanost republice skýtají záruku, že základy našeho státního a společenského zřízení budou ještě více upevněny, jestliže se těm, kdož se provinili proti zákonům, poskytne příležitost, aby se jako svobodní občané zapojili do budovatelského úsilí všeho lidu.*¹²¹

I tato amnestie byla doprovázena amnestií vládní č. 2/1953, která se týkala promíjení přestupků a peněžitých pokut v oboru trestního práva správního.¹²²

Další dvě amnestie měly podobné znaky. Amnestie č. 46/1955 Ú. 1. ze dne 9. května 1955 byla vydána u příležitosti osvobození sovětskou armádou. Tato amnestie se věnovala i emigrantům, kterým byly prominuty pravomocně uložené tresty za trestný čin opuštění republiky v případě, že se do šesti měsíců po vyhlášení amnestie vrátí na území republiky.¹²³ Amnestie č. 117/1957 Ú. 1. ze dne 1. prosince 1957 byla vydána u příležitosti nástupu prezidenta Antonína Novotného do funkce. Ve své preambuli se věnuje uctění památky prezidenta Zápotockého s nádechem komunistické ideologie. Svým obsahem nijak zásadně nevybočuje z řady předchozích udělených amnestií.¹²⁴ I tyto dvě amnestie byly doprovázeny usnesením vlády republiky Československé o amnestii v oboru trestního práva správního.

Za přelomovou a výjimečnou lze považovat další amnestii prezidenta Antonína Novotného ze dne 9.5.1960 č. 54/1960 Sb. Tato amnestie byla odpovědí komunistického režimu na odstranění kultu Stalina. Komunistická strana se snažila o odstranění hříčů z minulosti tichou cestou. Političtí vězni se ale nedočkali žádné rehabilitace.¹²⁵ I přes absenci rehabilitace se ale z dnešního pohledu jednalo o amnestii, která se dotýkala velkého počtu osob. Propuštěno bylo celkem 5601 politických vězňů. Amnestie obsahovala ustanovení, dle kterého se nevztahovala na přímé agenty imperialistických složek, teroristy, sabotéry a záškodníky. Z pozdějších významných osob se týkala například i Gustava Husáka, který byl

¹²¹ Rozhodnutí prezidenta republiky č. 1/1953 ze dne 4. Května 1953; dostupné online na: <http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/amnestie-z-4-kvetna-1953>

¹²² Rozhodnutí prezidenta republiky č. 2/1953 Ú. 1. ze dne 4. května 1953, dostupné online na: <http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/amnestie-z-4-kvetna-1953>

¹²³ Rozhodnutí prezidenta republiky č. 46/1955 Ú. 1. ze dne 9. května 1955, dostupné online na: <http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/amnestie-z-9-kvetna-1955>

¹²⁴ Rozhodnutí prezidenta republiky č. 117/1957 Ú. 1. ze dne 1. prosince 1957, dostupné online na: <http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/amnestie-z-1-prosince-1957>

¹²⁵ BURSÍK Tomáš. Vězeňství. Amnestie 1953 – 1962. Dostupné online na: www.totalita.cz/vez/vez_hist_amnestie.php

odsouzený na doživotí za velezradu, sabotáž a vyzvědačství v rámci politických procesů 50. let.¹²⁶

V letech 1968-1975 byl československým prezidentem Ludvík Svoboda. Za dob trvání jeho úřadu byly vyhlášeny celkem čtyři amnestie. V souladu s tradicí byla první jeho amnestie vydána po nástupu do úřadu a promíjela například tresty za trestný čin opuštění republiky.¹²⁷ Po pražském jaru v roce 1968 přišla další amnestie dne 27. května 1969. Měla za cíl amnestovat československé občany, kteří „*bez povolení opustili území Československé socialistické republiky nebo bez povolení československých úřadů zůstali v cizině*“.¹²⁸ Amnestie v čl. IV dále určila, že platí pouze pro osoby, které se vrátí do 15. září 1969 na území republiky nebo do této doby uvedou svůj pobyt v cizině do souladu s československými zákony.

Po Ludvíku Svobodovi byl od roku 1975 do roku 1989 prezidentem Gustáv Husák, který vyhlásil celkem čtyři amnestie, a to v letech 1980, 1985, 1988 a 1989. Amnestie z roku 1980 a 1985 byly vyhlášeny v květnu a svým obsahem nevybočují z řady předchozích československých amnestií. Amnestie z 8. prosince 1989 č. 150/1989 Sb. pak reagovala na společenské změny vedoucí k pádu komunistického režimu. Tón společenských změn můžeme vyčíst z preambule amnestie: „*V souvislosti s demokratizačním procesem probíhajícím ve společenském a politickém životě Československé socialistické republiky došlo ke snížení nebezpečnosti celé řady trestných činů a přečinů upravených trestním zákonem a zákonem o přečinech*“. Amnestie se týkala především politických trestných činů jako např. podvracení republiky, útoku na státní orgán a orgán společenské organizace, pobuřování, poškozování státu světové socialistické soustavy apod.¹²⁹

U socialistických amnestií můžeme z výše uvedeného sledovat, že byly vyhlašovány zpravidla u příležitosti „vítězného února“ nebo v květnu při příležitosti osvobození Československa vojsky Rudé armády. Až na výjimky měly formu abolicie a agraciace, a o jejich udělení rozhodovalo politbyro komunistické strany.

¹²⁶ ROKOSKÝ Jaroslav. Amnestie 1960. Paměť a dějiny. 2011. str.36-42 Dostupné online z <https://www.yumpu.com/xx/document/view/12127543/amnestie-1960-ustav-pro-studium-totalitnich-rezimu>

¹²⁷ Rozhodnutí prezidenta republiky č. 55/1968 S. b. ze dne 9. května 1968, dostupné online na: <http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/amnestie-z-9-kvetna-1968>

¹²⁸ Rozhodnutí prezidenta republiky č. 52/1969 S. b. ze dne 27. května 1969, dostupné online na: <http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/amnestie-z-29-kvetna-1969>

¹²⁹ Rozhodnutí prezidenta republiky č. 150/1989 S. b. ze 8. prosince 1989: dostupné online na: <http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/amnestie-z-8-prosince-1989>

5.2.3 AMNESTIE OD ROKU 1990 DO ROKU 1993

Po revolučních událostech v roce 1989 byl Václav Havel 29. prosince 1989 ve Vladislavském sále jednomyslně zvolen prezidentem Československé socialistické republiky. Ve vcelku krátkém čase po svém zvolení přistoupil dne 1.1.1990 k vyhlášení amnestie, která vzbudila řadu pozitivních i negativních ohlasů. Její mimořádnost představuje počet propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody, kterých bylo okolo 15 000.¹³⁰ Neobvyklý je také počet zastavených trestních stíhání v počtu okolo 16 000 a počet odložených trestních stíhání okolo 11 000.¹³¹

Amnestie měla za cíl vyjádřit odklon od poměrů komunistické justice a dát příležitost odsouzeným uplatnit se v novém demokratickém režimu.¹³² Obsahovala 8 článků, které byly agraciační, aboliční i rehabilitační povahy.

Článek I. promíjel nevykonané tresty odnětí svobody nebo jejich zbytky uložené za přečiny, nevykonané tresty odnětí svobody podmíněně odložené, tresty nápravného opatření nebo jejich zbytky, pokud nebyly uloženy vedle trestu odnětí svobody apod.¹³³

Článek II. promíjel určitý druh nevykonaných trestů odnětí svobody nebo jejich zbytků, které byly pravomocně uloženy před i po rozhodnutí o amnestii za trestné činy spáchané před dnem vyhlášení amnestie, tj. 1. lednem 1990.¹³⁴

Článek III. přestavoval rehabilitaci trestů, které byly pravomocně uloženy za trestné činy spáchané před 1. lednem 1990, u nichž horní hranice trestní sazby nepřevyšovala jeden rok.¹³⁵

Článek IV. a V. obsahoval abolicí týkající se přečinů a úmyslných trestných činů spáchaných před 1. lednem 1990.¹³⁶

¹³⁰ KOUDELKA, Zdeněk. Amnestie. *Trestní právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, č. 4, s.11-15

¹³¹ MAREŠOVÁ Alena. Vybrané kriminologické aspekty amnestie z ledna 1990. Sborník referátů ze semináře, který se uskutečnil 14. února 1991 v Praze. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 1991. Str. 1,59

¹³² HAVEL, Václav a Karel HVÍŽDALA. *Prosím stručně: rozhovor s Karlem Hviždálou, poznámky, dokumenty*. Vyd. 1. Praha: Gallery, 2006, s. 69

¹³³ Rozhodnutí prezidenta republiky č. 1/1990 Sb, ze dne 1. ledna 1990 o amnestii

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ Tamtéž.

¹³⁶ Tamtéž

Článek VI. omezoval účinnost článků II. a III tak, že se nevztahovaly na určité druhy trestných činů, jako byly například obecné ohrožení, vraždy, loupeže, pohlavní zneužívání apod.

Celou amnestii pak článek VIII. požadoval po orgánech státu provést nejpozději do 21.1.1990.¹³⁷

Kritika ze strany mediálních domů a laické veřejnosti směřovala na údajný nárůst trestné činnosti, jehož měla být vyhlášená amnestie příčinou. Toto se však nepotvrdilo a sociologickými průzkumy bylo zjištěno, že amnestovaní se měli podílet na trestné činnosti k 1.8.1990 jen z 8%.¹³⁸ Průzkum však zkoumal jen počet aktuálně trestně stíhaných osob. Není tak jasné, zda všechny osoby zahrnuté do průzkumu byly později uznány vinnými. V konečném důsledku tak toto číslo může být ještě menší.

Ve velice krátké době po první amnestii Václava Havla byla vyhlášena dne 16. 2. 1990 další amnestie, která v preambuli obsahovala prohlášení: „*V zájmu posílení záruk demokracie, veřejného klidu a pořádku využívám práva daného mi Ústavou a vyhlašuji...*“ a obsahovala abolicí týkající se přechovávání zbraní, součástek, střeliva a výbušnin. Amnestie využívala odkládací podmínku, když určila, že lhůta pro odevzdání zbraní běžela od 1. ledna 1990 do 1. března 1990.¹³⁹

5.3 AMNESTIE V ČESKÉ REPUBLICĚ

5.3.1 AMNESTIE VÁCLAVA HAVLA

Dne 1.1.1993 vznikla samostatná Česká republika a prezident Václav Havel byl dne 26.1. 1993 zvolen prvním prezidentem České republiky. Do funkce nastoupil dne 2.2 1993, u této příležitosti využil práva daného mu Ústavou ČR A dne 3.2 1993 vyhlásil amnestii pod č. 56/1993 Sb. Vztahovala se na nedbalostní trestné činy a obsahovala prvky agraciace, abolicie i rehabilitace. Konkrétně nařizovala zastavit nebo nezahajovat trestní stíhání pro nedbalostní trestné činy s horní hranicí trestní sazby do 3 let, promíjela tresty odnětí svobody a nevykonané peněžité tresty a jejich zbytky za nedbalostní trestné činy s horní hranicí trestní

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ MAREŠOVÁ Alena. Vybrané kriminologické aspekty amnestie z ledna 1990. *Sborník referátů ze semináře, který se uskutečnil 14. února 1991 v Praze*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 1991. str. 26

¹³⁹ Rozhodnutí prezidenta republiky ze dne 16. února 1990 o amnestii

sazby do 3 let, a pachatele těchto činů zároveň rehabilitovala. Z amnestie byly vyloučeny úhrnné nebo souhrnné tresty uložené za nedbalostní trestné činy s horní hranicí trestní sazby nad 3 roky nebo za úmyslné trestné činy. Prezident Václav Havel si dále vyhradil rozhodnutí v určitých případech jako např. těhotných žen, samoživitelek, osob trpících invaliditou nebo těžkou chorobou.¹⁴⁰

Svou poslední amnestii vyhlásil Václav Havel dne 3.2.1998 při příležitosti nástupu do úřadu prezidenta republiky na své poslední funkční období. Amnestie nařizovala zastavení nebo nezačínání trestního stíhání pro trestné činy s horní hranicí trestní sazby do 2 let a nedbalostní trestné činy s horní hranicí trestní sazby do 3 let. Prominutí se týkalo také trestů odnětí svobody nepodmíněných nebo jejich zbytků uložených za úmyslné trestné činy s horní hranicí trestní sazby do 2 let s výměrou trestu do 6 měsíců. Dále se týkala nepodmíněných trestů odnětí svobody za nedbalostní trestné činy s horní hranicí trestní sazby do 3 let a výměrou trestu 6 měsíců. Obsahovala také prominutí nevykonané části trestu nepřevyšující 6 měsíců u nevykonaných nepodmíněných trestů za úmyslné trestné činy s horní hranicí trestní sazby do 2 let a u nedbalostních trestných činů s horní hranicí trestní sazby do 3 let. Prominuty byly také podmíněně odložené tresty odnětí svobody, nevykonané tresty obecně prospěšných prací, nevykonané peněžitě tresty za úmyslné trestné činy s horní hranicí trestní sazby do 2 let a nedbalostní trestné činy s horní hranicí trestní sazby do 3 let, s nařízením, aby se na pachatele těchto trestných činů pohlíželo jako na neodsouzené. Amnestie se netýkala např. trestných činů podplácení, přijímání úplatku, pohrdání soudem, pohlavního zneužívání, neposkytnutí pomoci aj.¹⁴¹

Ani poslední dvě amnestie prezidenta České republiky Václava Havla se nedokázaly vyhnout kritice, která směřovala především na široký rozsah abolicie v amnestiích obsažené i přesto, že se týkala trestných činů s nižší společenskou nebezpečností. Zastánci amnestie argumentovali tradicí institutu, odpůrci požadovali potlačení amnestií ve prospěch individuálních milostí s argumentem, že kde není kolektivní viny, nemůže být ani kolektivního odpuštění.¹⁴²

¹⁴⁰ Rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii č. 56/1993 Sb. ze dne 3.2.1993

¹⁴¹ Rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii č. 20/1998 Sb. ze dne 3.2.1998

¹⁴² ZÁVOZDA Jiří. Amnestie v trvalé nemilosti? Mladá fronta Dnes. 1998-02.04. Dostupné z Databáze Národní knihovny ČR

5.3.2 AMNESTIE VÁCLAVA KLAUSE

Václav Klaus vyhlásil svou první a také jedinou amnestii dne 1.1.2013 při příležitosti 20. výročí vzniku samostatné České republiky. Amnestie byla vyhlášena na závěr novoročního projevu Václava Klause slovy: „*Vážení spoluobčané, dnes uplynulo 20 let od chvíle, kdy se na mapě světa objevila samostatná Česká republika. Dovolte mi, abych před zakončením svého projevu oznámil, že jsem se rozhodl při příležitosti tohoto výročí vyhlásit dílčí amnestii, která vstoupí v platnost 2. ledna. Její přesné znění je v tuto chvíli dáváno na naše webové stránky.*“¹⁴³ Amnestie byla kontrasignována ze strany tehdejšího předsedy vlády Petra Nečase.

Skutečnost, že se laická veřejnost dozvěděla o vyhlášení amnestie z novoročního projevu a posléze z internetových stránek pražského hradu, by snad nebyla ničím výjimečná. Neobvyklé ale bylo, že stejně na tom byly orgány činné v trestním řízení nebo Vězeňská služba ČR. Tyto orgány musely vyčkat až na 2. ledna 2013, kdy bylo amnestijní rozhodnutí prezidenta republiky vyhlášeno ve Sbírce zákonů. Dotčené orgány z tohoto důvodu kritizovaly Kancelář prezidenta republiky za neznalost procesních postupů při aplikaci práva.¹⁴⁴

Samotné detaily přípravy amnestie nejsou do dnešního dne známy. O její přípravě vědělo jen několik osob z okruhu prezidenta. Prezident Václav Klaus o důvodech a přípravě uvedl následující: „*Filozofie té amnestie skutečně vznikala několik let a jejím smyslem bylo odpustit a prominout lidem, kteří se dopustili méně závažných trestných činů*“.¹⁴⁵

Z kuloárů Pražského hradu prosakovaly na veřejnost neověřené informace, že na přípravě amnestie se měli údajně podílet tehdejší ředitel politického odboru Pražského hradu Ladislav Jakl, právník pražského hradu Pavel Hasenkopf a právník Zdeněk Koudelka.¹⁴⁶ Prezident Václav Klaus na otázku, kdo je autorem amnestie, prohlásil, že jediným autorem je

¹⁴³ KLAUS, Václav. Novoroční projev prezidenta republiky ze dne 1. ledna 2013, dostupné online na: <https://www.klaus.cz/clanky/3267>

¹⁴⁴ BERNÁTEK Ivan. Několik poznámek k amnestii prezidenta republiky z 1. ledna 2013. Státní zastupitelství. 2013. Dostupné ze systému ASPI Wolters Kluwer

¹⁴⁵ ČERNÁ Jana, Petr JEMELKA. Klaus: Amnestie má tři cíle, vznikala několik let z 16. ledna 2013. Dostupné online z http://zpravy.aktualne.cz/domaci/politika/klaus-amnestie-ma-tri-cile-vznikala-nekolik-let/r~i:article:768838/#utm_source=aktualne.centrum.cz&utm_medium=article-hint

¹⁴⁶ NĚMEČEK, Tomáš. Amnestii připravovali trojice Jakl, Hasenkopf a Koudelka z 19. ledna 2013. Dostupné online z http://www.lidovky.cz/amnestii-pripravovali-jakl-hasenkopf-a-koudelka-fu2-/zpravy-domov.aspx?c=A130119_092643_ln_domov_mct

on sám¹⁴⁷. To však lze považovat za úsměvné, protože Václav Klaus nedisponuje právním vzděláním a těžko si tak lze představit situaci, že by celou amnestií zpracovával sám.

Samotná amnestie se skládala z pěti článků a byla udělena formou agraciace, abolice a rehabilitace. Oproti amnestiím Václava Havla byly jednotlivé články amnestie formulovány ve vztahu k délce již uložených trestů. Václav Havel v minulosti spíše formuloval jednotlivé články svých amnestií ve vztahu k trestným činům a maximální zákonné výměře trestů za ně.

Článek I. obsahoval formu agraciace a rehabilitace, konkrétně vyhlášoval prominutí nevykonaných nepodmíněných trestů odnětí svobody nebo jejich zbytků, pokud byly pravomocně uloženy před 1. lednem 2013 ve výměře nepřevyšující 1 rok, promíjel nevykonané nepodmíněné tresty odnětí svobody nebo jejich zbytky, pokud byly pravomocně uloženy před 1. lednem 2013 a pokud osoba, které byl trest uložen, již dosáhla nebo měla v roce 2013 dosáhnout věku 75 let a zároveň jí byl uložen trest ve výměře nepřevyšující 10 let.¹⁴⁸

Nejdiskutovanějším článkem amnestie Václav Klause byl článek II., který obsahoval aboliční formu rozhodnutí. Konkrétně nařídil, aby bylo zastaveno pravomocně neskončené trestní stíhání, s výjimkou trestního stíhání proti uprchlému, od jehož zahájení k 1. lednu 2013 uplynulo více než 8 let, vedené pro trestné činy, za něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody nepřevyšující deset let.¹⁴⁹

Problematika tohoto článku spočívá především v tom, že se abolice vztahuje pouze na podmínku délky trestního stíhání, což nemá v historii české ústavnosti obdoby. Délka trestního stíhání vždy záleží na konkrétních okolnostech každého případu a ve složitých případech není ani 8 let dostatečná doba pro objasnění všech skutečností, a to i s ohledem na skutečnost, že to mohou být právě obvinění, kteří svým jednáním průtahy v řízení záměrně způsobují. Dalším argumentem proti užití abolice v této formě bylo její absolutní odchýlení se od agraciačního ustanovení v čl. I., což by v praxi mělo probíhat tak, že zastavení trestního stíhání by se nemělo týkat zločinů, je-li promíjen výkon zbytku trestů za přečiny. Naopak

¹⁴⁷ ČT 24. Žádný jiný autor amnestie není - pouze já, řekl Klaus. Dostupné online z <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1114093-zadny-jiny-autor-amnestie-neni-pouze-ja-rekl-klaus>

¹⁴⁸ Rozhodnutí prezidenta republiky č. 1/2013 Sb. o amnestii ze dne 1. ledna 2013

¹⁴⁹ Tamtéž.

abolice by měla druhově a rozsahem navazovat na druh a rozsah agraciační složky amnestie.¹⁵⁰

Ohledně článku II. a zastavení pravomocně neskončených trestních stíhání, od jejichž zahájení k 1. lednu 2013 uplynulo více než 8 let, byl ze strany prezidenta Václava Klause předkládán názor, že zněním článku ochránil Českou republiku před vnikem nároku na náhradu škody, která by vznikla nepřiměřeně dlouhým trestním stíháním. Prezident tento svůj názor opíral o článek 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv, který obsahuje právo každého na spravedlivý proces a projednání záležitosti v přiměřené lhůtě. Dle prezidentova názoru plyne z judikatury Evropského soudu pro lidská práva a Ústavního soudu, že ona přiměřená lhůta pro dokončení trestního řízení je šest let.

Evropský soud pro lidská práva ve své judikatuře sice stanovil dobu okolo šesti let, ale tato doba byla určena s přihlédnutím ke všem individuálním okolnostem kauzy, jako bylo například zjištění, že nedošlo k prodlužování řízení z důvodů na straně stěžovatele¹⁵¹. Argumentace judikaturou Ústavního soudu dle mého názoru v tomto případě také neobstojí. Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 554/04 ze dne 31. března 2005 vyjadřuje názor, že naplnění požadavku proporcionality mezi cílem a účelem trestního řízení a zatížením, které byl obviněný povinen snášet, se musí projevit ve výši uloženého trestu, přičemž sám Ústavní soud neuvedl konkrétní výši trestu.¹⁵² Obecná lhůta pro přiměřenou délku řízení se tak neobjevuje v judikatuře výše zmíněných soudů a bez přihlédnutí k individuálním poměrům každého případu nelze říci, co lze považovat za přiměřenou délku trestního řízení.

Dle některých názorů by tak vyhlášením čl. II. amnestijního rozhodnutí mohlo naopak namísto zabránění vzniku finančních nároků vůči České republice dojít k jejich založení. Argumentem pro to je významné zhoršení postavení poškozených osob v trestním řízení. V současné situaci nezbyvá poškozeným osobám jiná varianta, než se se svým nárokem obrátit na řízení občanskoprávní. Pokud by se takové osoby v budoucnu obrátily na Evropský

¹⁵⁰ Stenozáznam z veřejného slyšení Ústavně-právního výboru Senátu konaného dne 21.2.2013 na téma: "Novoroční amnestie 2013 –motivy, okolnosti, důsledky". Dostupné online z [http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=5&ved=0ahUKEwisqs7m--HOAhWFvRQKHfYF0AmkQFgg4MAQ&url=http%3A%2F%2Fwww.senat.cz%2Fqxqw%2Fwebdav%2Fpssenate%2foriginal%2F67445%2F56794%2F56431&usq=AFQjCNFvvcicRSb8qMOFXAvDt1wF_gGepw&sig2=FiaJPKySMXbomyriPoGuGw](http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=5&ved=0ahUKEwisqs7m--HOAhWFvRQKHfYF0AmkQFgg4MAQ&url=http%3A%2F%2Fwww.senat.cz%2Fqxqw%2Fwebdav%2Fpssenate%2Foriginal%2F67445%2F56794%2F56431&usq=AFQjCNFvvcicRSb8qMOFXAvDt1wF_gGepw&sig2=FiaJPKySMXbomyriPoGuGw)

¹⁵¹ Rozsudek ze dne 28.7.1999- Santos v. Portugalsko. *Přehled rozsudků Evropského soudu pro lidská práva*. Praha: CODEX BOHEMIA, s.r.o., 1999, II. č. 9, s. 213

¹⁵² Nález Ústavního soudu pod spis. značkou ÚS 554/04 ze dne 31. března 2005. Dostupné ze systému ASPI Wolters Kluwer

soud pro lidská práva pro porušení čl. 6 Evropské úmluvy o lidských právech ze strany České republiky, soud by mohl počítat do délky řízení i řízení adhezní, které předcházelo řízení občanskoprávnímu.¹⁵³

Článek III. amnestie pak promíjel nepodmíněné tresty pod podmínkou, že se osoba, jíž byl trest prominut, nesmí dopustit trestného činu ve lhůtě odpovídající zahlazení odsouzení pro vymezené trestné činy. To se dle článku III. odst.) 2 vztahovalo na nevykonané podmíněné tresty odnětí svobody nebo jejich zbytky, které byly pravomocně uloženy před 1. lednem 2013 osobám, které v roce 2013 dosáhly nebo měly dosáhnout věku 70 let, pokud jim byl uložen trest ve výměře nepřevyšující 36 měsíců. Ostatních osob se toto ustanovení týkalo, jestliže jim byl uložen trest nepřevyšující 24 měsíců a zároveň nebyl trest uložen za zločin, při kterém byla způsobena smrt nebo těžká újma na zdraví, nebo za zločin proti životu a zdraví proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, nebo proti rodině a dětem.¹⁵⁴

Článek IV. pak prominul podmíněně odložené tresty odnětí svobody pravomocně uložené před 1. lednem 2013 osobám, které dosáhly či v roce 2013 dosáhnou věku 70 let, a osobám, kterým byl uložen trest odnětí svobody nepřevyšující dva roky. Dále prominul nevykonané tresty obecně prospěšných prací nebo jejich zbytky a nevykonané tresty domácího vězení nebo jejich zbytky, pokud byly tyto tresty pravomocně uloženy před 1. lednem 2013. O všech osobách spadajících pod článek IV pak bylo dále stanoveno, že se na ně hledí, jako by nebyly odsouzeny.

Dle veřejných zdrojů se amnestie Václava Klause dotkla více než 111 tisíc lidí. Téměř 20 tisíc lidí se dočkalo prominutí nepodmíněného trestu odnětí svobody. Zbytek amnestovaných zahrnuje odsouzené k podmíněným trestům, obecně prospěšným pracím a domácímu vězení. Z tohoto počtu bylo také 265 osob, kterým bylo trestní stíhání zastaveno proto, že trvalo více než osm let.

¹⁵³ POSPÍŠIL, Ivo, a Lenka POPOVIČOVÁ. Excesivní délka trestního řízení jako důvod pro jeho zastavení: prezidentská fikce a soudní realita. *Státní zastupitelství*. Praha: Wolters Kluwer 2013 10(2), str. 15

¹⁵⁴ Rozhodnutí prezidenta republiky č. 1/2013 Sb. o amnestii ze dne 1. ledna 2013,

Pro úplnost uvádím přehlednou tabulku níže:

DOPADY AMNESTIE 2013

	Počet osob
Dotčené osoby celkem	111 263
Osoby odsouzené k trestu	110 998
Podmíněně odložené tresty odnětí svobody	81 133
Nepodmíněný trest odnětí svobody	19 820
Obecně prospěšné práce	9 660
Domácí vězení	385
Zastavená trestní stíhání	265
Počet propuštěných osob z věznic za leden 2013	6443

Zdroj: Dušek Libor. Výročí amnestie v číslech. Jiné právo. 7.1.2014; Zpráva vězeňské služby ČR k datu 4.3.2013

5.3.2.1 Ústavněprávní vývoj po vyhlášení amnestie

Negativní ohlasy, které amnestie vzbudila u laické veřejnosti, nebyly ani zdaleka tak silné jako ty ve většině politické reprezentace, především pak v Senátu. Nesouhlas senátu a následná politická vyjednávání vyústila v podání návrhu skupiny třiceti senátorů Parlamentu České republiky k Ústavnímu soudu na zahájení řízení o zrušení čl. II amnestie dle článku 87. odst. 1 Ústavy ČR.

V návrhu bylo ze strany senátorů namítáno, že čl. II. amnestie je v rozporu s Ústavním pořádkem České republiky, protože porušuje práva občanů zaručená Ústavou ČR a LZPS, a neslučuje se s hodnotami demokratického právního státu.¹⁵⁵ Senátoři argumentovali tím, že čl. II rozhodnutí o amnestii dopadá ne velké množství případů rozsáhlé úmyslné hospodářské a majetkové trestné činnosti s mnoha tisíci poškozenými a s celkovou škodou v řádech miliard Kč, přičemž poškození byli touto závažnou trestnou činností v důsledku

¹⁵⁵ GOTTINGER, Vlastimil. Vedoucí protokolu ústavního soudu. Tisková zpráva ze dne 15.1.2013. dostupné online na: <http://www.usoud.cz/aktualne/navrh-skupiny-senatoru-na-zruseni-casti-rozhodnuti-prezidenta-republiky-o-amnestii/>

rozhodnutí o amnestii připraveni o reálnou možnost dosáhnout odškodnění, tedy vrácení majetku nebo jeho části.¹⁵⁶

Dále pak bylo ze strany senátorů spatřováno v čl. II rozhodnutí o amnestii podlomení všeobecné důvěry občanů v demokratický právní stát, jehož *raison d'etre* je mimo jiné cestou soudní moci řádně a spravedlivě rozhodovat o vině a trestu za trestné činy, čímž byly zpochybněny základní hodnoty demokratického právního státu.¹⁵⁷

Poměrně značná část samotného návrhu byla také věnována otázce, zdali lze považovat rozhodnutí prezidenta republiky o amnestie za „jiný právní předpis“. Autoři návrhu odkazují na Aleše Gerlocha, dle kterého je právním předpisem takové rozhodnutí orgánu veřejní moci, které obsahuje právní normy jako předem daná pravidla chování, který dále řadí nařízení prezidenta republiky o amnestii mezi rozhodnutí prezidenta republiky obecně normativní povahy, které je právním předpisem.¹⁵⁸ Předpoklad, že amnestijní rozhodnutí prezidenta je prvním předpisem navrhovatel dokládá naplněním všech obsahových znaků právního předpisu, *in concreto* závaznost, formální určitost, obecnost předmětu a subjektů a vynutitelnost.

Závaznost rozhodnutí prezidenta republiky byla navrhovatelem spatřována v atributu platnosti, jímž se takové rozhodnutí vyznačuje. Stává se součástí právního řádu, což je typickým znakem pr. předpisu. dále je závazná i pro orgány činné v trestním řízení a občanům dává právo na její realizaci.¹⁵⁹

Formální určitost byla navrhovatelem dokládána faktem, že Rozhodnutí o amnestii se od roku 1960 zveřejňuje ve sbírce zákonů v právní formě uznávané státem za pramen práva.¹⁶⁰

Obsahem amnestie není nahrazení soudního rozhodnutí v konkrétní věci a předmět a subjekty právní normy jsou vymezeny obecně.¹⁶¹

¹⁵⁶ Návrh na zahájení řízení o zrušení ustanovení jiného právního předpisu dle čl. 87 odst. 1 Ústavy České republiky ze dne 14.1.2013, dostupné online na: http://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/ustavni_soud_www/Aktualne_prilohy/aktualita_2013_01_15.pdf

¹⁵⁷ Tamtéž.

¹⁵⁸ Tamtéž.

¹⁵⁹ Tamtéž.

¹⁶⁰ Tamtéž.

¹⁶¹ Tamtéž.

Subjektivní práva konstituovaná samotným předpisem, na jejichž základě musí soud rozhodnout, zadli je obviněný účasten amnestie dokládají znak vynutitelnosti.¹⁶²

Osobně považuji celý návrh skupiny senátorů za argumentačně zajímavý, a bylo by jistě pozoruhodné sledovat, jak by se Ústavní soud vypořádal se všemi předkládanými argumenty.

K tomu však došlo jen zčásti když plénium Ústavního soudu dne 5.3.2013 návrh usnesením PL.ÚS 4/13 dle čl. 43 odst. 1 písm. d) zákona o Ústavním soudu¹⁶³ odmítlo. Plénium Ústavního soud ve svém Usnesení vyjádřilo názor, že Ústavní soud není oprávněn přezkoumat rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii, neboť takové rozhodnutí není právním předpisem, protože postrádá všechny jeho obsahové znaky, zejména pak trvalost, která je považována za významný znak obecné normy. V případě amnestijního rozhodnutí nelze takový znak nalézt a amnestijní rozhodnutí dle názoru Ústavního soudu představuje spíše výjimku z obecné povahy právního předpisu. Dále přidává, že i kdyby snad šlo uvažovat o amnestijním rozhodnutí jako o tzv. normě opatření, bylo by posuzování takového rozhodnutí svou povahou retroaktivní, což přesahuje pravomoc ústavního soudu.¹⁶⁴

I přesto, že plénium Ústavního soudu návrh odmítlo, lze najít v jeho rozhodnutí jistý rozpor. Ústavní soud si totiž v bodě 42. Usnesení ponechal „otevřená vrátka“ pro budoucí rozhodnutí a soudní přezkum amnestie zcela nevyloučil. Konkrétně sám uznal, že nelze přehlížet vývoj moderního státu, který zahrnuje i vyloučení libovůle ze strany orgánů veřejné moci, a v důsledku toho tendenci o omezení nebo potlačení prostoru pro nepřezkoumatelné akty veřejné moci, a tím pádem ani amnestijní rozhodnutí nemusí být navždy z efektivní kritiky vyjmuta a i prezident je při realizaci vázán Ústavním rámcem, konkrétně by jeho rozhodnutí nemělo být v rozporu se základními hodnotami tvořícími materiální jádro Ústavy.¹⁶⁵ K přezkoumání takového rozhodnutí by tak mohlo dojít jen v případě excesivní situace a napadení materiálního ohniska Ústavy.¹⁶⁶

Pro dokreslení celé situace je potřeba dodat, že dne 21. ledna 2013 byl Ústavnímu soudu doručen ještě jeden návrh ve stejné věci. Jednalo se o návrh Městského soudu

¹⁶² Tamtéž.

¹⁶³ § 43 odst. 1 písm. d) zák. č. 182/1993 Sb.

¹⁶⁴ Usnesení Ústavního soudu pod spis. značkou Pl. ÚS 4/13 ze dne 5.3.2013. Dostupné ze systému ASPI, WoltersKluwer

¹⁶⁵ Tamtéž.

¹⁶⁶ Tamtéž.

zastoupeného předsedou senátu JUDr. Kamilem Kydalkou, který řešil složité hospodářské kauzy, kterých se amnestie v čl. II dotýkala. Návrh městského soudu byl ve stejném Usnesení Pl. ÚS 4/2013 odmítnut jako nepřípustný pro překážku litispendence dle 35 odst. 2 zákona o Ústavním soudu a ve zbylé části odmítnut pro nedostatek aktivní legitimace navrhovatele ve smyslu § 43 odst. 1 písm. c) téhož zákona.¹⁶⁷

Ohledně vydaného Usnesení Pl. ÚS. 4/2013 nebylo plénum zcela jednotné. Pro podobu vydaného Usnesení hlasovalo z osm soudců. Ústavní soudci Vojen Güttler, Ivana Janů, Pavel Rychetský a Miloslav Výborný využili svého práva k vyjádření odlišného stanoviska. Nesouhlas soudců Rychetského a Janů spočíval především v rozdílném názoru na to, jestli je amnestie právním předpisem. Janů a Rychetský ji za právní předpis považují právě proto, že obsahuje předem dané pravidlo chování.¹⁶⁸

I přesto, že v českém právním řádu nenalezneme úpravu toho, které akty prezidenta republiky podléhají soudnímu přezkumu, ze soudní praxe známe několik případů, kdy k takovému přezkumu došlo. Domnívám se, že odmítnutí návrhu má ve svém odůvodnění značné trhliny. Hlavním důvodem odmítnutí návrhu je dle Ústavního soudu mimo jiné nedostatek zákonných kritérií, které by mohly být předmětem přezkumu. Dle mého názoru jsou ale kritéria přezkumu dána právě materiálním jádrem ústavy, tedy náležitostmi demokratického právního státu, jejichž změna je dle čl.9 odst. 2 Ústavy. Za největší nedostatek Usnesení pak považuji fakt, že na jedné straně soud říká, že nejsou dána kritéria pro přezkum amnestijního rozhodnutí, druhým dechem však dodává, že pro futuro není takový přezkum vyloučen. Nejvhodnějším řešením by tak dle mého názoru bylo, kdyby Ústavní soud celé rozhodnutí meritorně přezkoumal a vyjádřil by se k otázce, zda čl. II. amnestijního rozhodnutí prezidenta republiky nebylo v rozporu s hodnotami demokratického právního státu.

Po neúspěchu s návrhem na zrušení článku II. amnestie u Ústavního soudu dospělo 28 senátorů Senátu Parlamentu ČR k závěru, že se prezident svým jednáním dopustil velezrady a dne 5.3.2013 byla poprvé v historii České republiky podána žaloba k Ústavnímu soudu pro velezradu. Ústavní žaloba obsahovala výčet celkem pěti jednání, kterými se prezident republiky měl dopustit velezrady, přičemž každé z těchto jednání mělo samo o sobě zakládat

¹⁶⁷ Usnesení Ústavního soudu pod spis. značkou Pl. ÚS 4/13 ze dne 5.3.2013. Dostupné ze systému ASPI, WoltersKluwer

¹⁶⁸ Tamtéž.

odpovědnost za ústavní delikt velezrady. Za takové jednání senát považoval otálení s ratifikací, nedokončení ratifikace mezinárodní smlouvy bez zbytečného odkladu, ohrožení řádného fungování Ústavního soudu způsobené nejmenováním žádného soudce Ústavního soudu, nepodřízení se rozhodnutí Městského soudu v Praze, který mu uložil jmenovat soudcem Petra Langeru a čl. II. vyhlášené amnestie.

Článkem II. amnestie, který senátoři zařadili pod bod C návrhu, měl prezident výrazným způsobem zasáhnout do fungování trestního soudnictví, významně jej demotivovat v práci a další nezávislé činnosti dle zákona a celkově oslabit důvěru veřejnosti ve vymahatelnost práva a v existenci prvků spravedlnosti rozhodování soudů a činnosti orgánů činných v trestním řízení.¹⁶⁹ Skutková podstata velezrady pak byly naplněna tím, že je v rozporu s principem vymahatelnosti práva, který je podstatou demokracie a vyhlášení takovéto podoby amnestie je zejména jednání proti demokratickému řádu republiky, ale i zásahem proti té části státní svrchovanosti, kterou vykonává trestní justice.¹⁷⁰

Ústavní soud dne 27.3. 2013 usnesením Pl. ÚS 17/13 rozhodl o zastavení řízení o Ústavní žalobě, s odůvodněním, že nelze pokračovat v řízení, neboť takové řízení ztrácí po skončení funkčního období prezidenta republiky hlavní smysl, protože uložení hlavní ústavní sankce, kterým je zbavení úřadu již nepřichází v úvahu. Žalobce již ve svém návrhu takový postup ústavního soudu předpokládal, a k otázce možnosti pokračování v řízení i po skončení funkce se vyjádřil v tom smyslu, že Ústavodárce se v důvodové zprávě k Ústavě v čl. 65 vyjádřil, že nejsou dány překážky pro to, aby bylo řízení vedeno i po skončení funkčního období prezidenta.

Osobně považuji za zastavení řízení za chybné, neboť Ústavní soud mohl rozhodnout o ztrátě způsobilosti prezidenta republiky nabýt znovu svůj úřad dle čl. 65 Ústavy a § 104 odst. 2 zák. č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu. I přes to, že Ústavní soud mohl takové rozhodnutí učinit, se domnívám, že jednáními popsány v žalobě se prezident Václav Klaus velezrady nedopustil. Jistě je možné v jednání Václava Klause spatřovat jisté náznaky „ohýbání“ Ústavy. Použití institutu velezrady však příkládám situaci, kdy by došlo k opakovanému a výraznému jednání, které by svým smyslem bylo v rozporu s materiálním ohniskem Ústavy.

¹⁶⁹ Ústavní žaloba na prezidenta Václava Klause pro velezradu, dostupné online na: https://www.cssd.cz/data/files/ustavni_zaloba.pdf

¹⁷⁰ Tamtéž.

5.3.3 AMNESTIE MILOŠE ZEMANA

Amnestie nebyla prozatím ze strany Miloše Zemana vyhlášena a tento jeho postoj je v souladu se jeho sliby z počátku funkčního období, kdy přislíbil, že se práva udělit amnestii a milost se dobrovolně vzdá a přidal, že by si přál, kdyby byla Ústava změněna takovým způsobem, aby jakýkoliv jeho nástupce nemohl institutu amnestie a milosti jakýmkoliv způsobem zneužít.¹⁷¹

Prohlášení Miloše Zemana ohledně vzdání se práva na amnestii je však dle mého názoru potřeba vnímat v kontextu doby, kdy k takovému výroku přikročil. Bylo to v době, kdy probíhala celospolečenská kritika podoby Klausovy Amnestie a toto prohlášení je potřeba vnímat především jako politický krok. V kontextu toho, že prezident v současné době uvažuje u udělení milosti Jiřímu Kájínkovi, což by nebylo v souladu s jeho sliby (viz. kap. 4.2.7) nelze do budoucna zcela vyloučit, že k udělení amnestie z jeho strany dojde.

5.4 DALŠÍ VYBRANÉ ÚSTAVNĚPRÁVNÍ OTÁZKY SPOJENÉ S VYHLÁŠENÍM AMNESTIE

5.4.1 ODPOVĚDNOST

Současná ústavní úprava vyžaduje k platnému vyhlášení amnestijního rozhodnutí kontrasignaci předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády, což je upraveno v článku 63 odst. 1 písm. k) a čl. 63 odst. 3 Ústavy ČR. Dle čl. 63 odst. 4 Ústavy ČR přebírá vláda jako celek odpovědnost za takto kontrasignovaná rozhodnutí. Prezident není z výkonu své funkce odpovědný (čl. 54. odst. 3 Ústavy ČR). Úpravu jeho trestní a ústavní odpovědnosti můžeme nalézt v článku 65 Ústavy ČR, který byl s účinností k 8. březnu 2013 novelizován.¹⁷² Předchozí úprava neumožňovala prezidenta zadržet, trestně stíhat pro trestný čin, přešůpek nebo jiný správní delikt který prezident spáchal před nebo při výkonu funkce, s tím rozšířením, že pokud se tak stalo při výkonu jeho funkce, bylo trestní stíhání zcela

¹⁷¹ JIŘIČKA, JAN. Zeman nepotěšil vězně, nebude udílet amnestie ani milosti. Článek ze dne 8.3.2013 *Idnes.cz*. Dostupné online na: http://zpravy.idnes.cz/zeman-nebude-udilet-milosti-ani-amnestie-ff5-/domaci.aspx?c=A130308_123113_domaci_jj

¹⁷² Funkční období Václava Klause skončilo dne 7. března 2013 a tato novelizace Ústavy ČR se ho tak přímo se nedotýkala.

vyloučeno.¹⁷³ Nová úprava článku 65 Ústavy ČR umožňuje prezidenta stíhat po skončení výkonu funkce. Změnu doznala také úprava ústavní odpovědnosti. Nově je možné stíhat prezidenta nejen pro velezradu, ale i hrubé porušení Ústavy ČR nebo jiné součásti ústavního pořádku. Odpověď na otázku co je to velezrada nově dává přímo Ústava v čl. 65 odst. 2. Velezradou je myšleno jednání prezidenta republiky směřující proti svrchovanosti a celistvosti republiky, jakož i proti jejímu demokratickému řádu.

Ani novelizace článku 65 Ústavy však nepřinesla odpověď na otázku, jestli by bylo možné v případě kontrasignovaného rozhodnutí, kterým amnestie nesporně je, přiřknout odpovědnost za velezradu prezidentu republiky. Nalezení odpovědi není snadné. Některé názory vylučují variantu, že by v případech, kde převzala vláda odpovědnost dle čl. 63 odst. 4 Ústavy, bylo možné vyvozovat odpovědnost prezidenta za takové rozhodnutí.¹⁷⁴ Opačné názory zase argumentují tím, že je nutné rozlišit právní odpovědnost od té politické, kde není právně definovaný delikt ani způsob jeho zjištění a proto se právní odpovědnost prezidenta za velezradu vztahuje i na kontrasignované pravomoci.¹⁷⁵ Osobně se přikláním spíše k druhému názoru, protože amnestie by nemohla existovat bez podpisu vlády ani prezidenta republiky. Z tohoto dovozují, že se na jejím vyhlášení a podobě významně podílí i prezident republiky, který je za její podobu ústavně odpovědný.

5.4.2 AMNESTIE A PRINCIP ROVNOSTI PŘED ZÁKONEM

Ani v případě amnestie nelze vyloučit možnost, že by prezident republiky využil institut amnestie k zabránění odsouzení osoby blízké nebo skupině takových osob. Zneužitím pravomoci ve prospěch takových osob nebo ve prospěch svůj, který by mu z takového rozhodnutí mohl plynout, by zcela určitě došlo ke kolizi s principem rovnosti před zákonem.

Další kolizi s principem rovnosti před zákonem můžeme nalézt v případě aboličního rozhodnutí, kterým se zastaví trestní stíhání. To má obvykle za následek zastavení posuzování toho, zdali se amnestované osoby trestního jednání skutečně dopustili a nakonec uzavírá cestu poškozeným osobám k dosažení zadostiučinění jak v řízení adhezním, tak v mnohých

¹⁷³ čl. 65 odst. 1 a čl. 65 odst. 3 ústavního zák. č. 1/1993, ve znění účinném do 6.3.2013

¹⁷⁴ FILIP, Jan. Komentář k čl. 62 písm. g) In: BAHÝLOVÁ, Lenka, Jan FILIP, Pavel MOLEK, Milan PODHRÁZKÝ, Milan, Vojtěch ŠIMÍČEK a VYHNÁNEK Ladislav. *Ústava České republiky: komentář* str. 730

¹⁷⁵ KOUDELKA Zdeněk. *Prezident republiky*. Praha: Leges, 2011, str. 56

případech i v řízení občanskoprávním.¹⁷⁶ V tom lze spatřovat omezení práva na spravedlivý proces některým osobám a kolizi s principem rovnosti před zákonem.

¹⁷⁶ HERC, Tomáš. Komentář k čl. 62 a 63 Ústavy ČR. RYCHETSKÝ, Pavel, Tomáš LANGÁŠEK, Tomáš HERC, Petr MLSNA a kolektiv. *Ústava České republiky. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky: Komentář*. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, 2015, str. 629.

6. DE LEGE FERENDA

Pro navržení možného řešení budoucí právní úpravy institutu milosti a amnestie je žádoucí alespoň zběžně nahlédnout do úprav okolních demokratických států. Pro inspiraci vybírám příklad Francie, Německa, Polska a Slovenska.

Ve Francii náleží právo udělit milost prezidentu republiky. K platnosti takového rozhodnutí je však nutná kontrasignace ze strany předsedy vlády nebo jiných odpovědných členů vlády. Amnestie je ve Francii vyhlášována parlamentem, formou zákona. Francouzská právní úprava také umožňuje delegování pravomoci přímo na prezidenta republiky. V takovém případě je ale prezident vázán podmínkami, které mu stanoví parlament.¹⁷⁷

V Německé spolkové republice má právo udělit milost ve formě agraciace a rehabilitace spolkový prezident za nutnosti kontrasignace spolkového kancléře nebo příslušného spolkového ministra. I v tomto případě je možná delegace pravomoci, a to na spolkového kancléře nebo ministra spravedlnosti. Amnestii vyhláší Spolkový sněm formou zákona.¹⁷⁸

V Polsku je milost udělována jen na základě návrhu ministra spravedlnosti a amnestie je vyhlášována parlamentem prostřednictvím zákona.

Na Slovensku má prezident republiky právo odpustit nebo zmírnit pravomocně uložený trest nebo zahladit odsouzení, prostřednictvím individuální milosti nebo amnestie. Milost je udílána na základě žádosti o milost a podkladů, které pro hlavu státu zajišťuje ministr spravedlnosti. K amnestii je vyžadována kontrasignace předsedy vlády nebo jím pověřeného předsedy vlády.¹⁷⁹

Z výše naznačených příkladů v okolních zemích můžeme vysledovat, že současný trend směřuje k tomu, že právo amnestie a milosti je rozloženo mezi více orgánů moci zákonodárné a výkonné, což snižuje možnost zneužití obou institutů. Snahy o novou ústavní úpravu byly zaznamenány i v České republice a vyvrcholily schválením Ústavního zákona č. 71/2012 Sb. ze dne 8.2.2012, kterým došlo k přesunutí pravomoci prezidenta republiky udělit

¹⁷⁷ VRANKOVÁ, Eva. Ústavná úprava udeľovania milosti a amnestie vo vybraných štátoch Eúropskej únie. In: MADLEŇÁKOVÁ, Lucia a Lucie PIECHOWICZOVÁ. *Zahraniční vlivy na vnitrostátní právo*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014, str. 58.

¹⁷⁸ Tamtéž, str. 85-86.

¹⁷⁹ Oficiální stránky prezidenta slovenské republiky, dostupné online na: <https://www.prezident.sk/page/milosti-a-amnestie/>

milost ve formě abolice z nekontrasignovaných pravomocí uvedených v čl. 62 Ústavy pod pravomoci kontrasignované uvedené v článku 63 Ústavy. Tento trend dále pokračoval neúspěšným pokusem o přesunutí i zbylých dvou forem milosti, tedy agraciace a rehabilitace pod kontrasignované pravomoci v čl. 63.

Zaznamenány byly i několikeré snahy o celkové zrušení institutu milosti ve formě abolice a také zrušení práva prezidenta republiky vyhlášovat amnestii, které také nedopadly úspěšně.¹⁸⁰

Osobně se domnívám, že milost ve formě agraciace a rehabilitace by měla být v zájmu zachování historické tradice ponechána výlučně na osobním posouzení hlavy státu a měla by se udílet pouze ve výjimečných případech při posouzení všech skutkových okolností případu. Je pak pouze na osobní a politické odpovědnosti prezidenta, aby si své rozhodnutí dokázal obhájit před sebou samým a veřejností. Samozřejmostí je, že by milost ve formě agraciace a rehabilitace měla být udílena pouze ve výjimečných případech, při zachování všech morálních a etických hodnot, na kterých je naše společnost stavěna. Pro zamezení opakování trestné činnosti ze strany omilostněného bych se dále přikláněl k tomu, aby tam, kde je to možné a je riziko vzniku recidivy, byla milost udílena podmíněně.

Amnestii osobně považuji za tak silný nástroj, že by její vyhlásování nemělo zůstat v rukou jedné osoby nebo skupiny osob. I přesto, že je v současné době k jejímu vyhlášení ve všech jejích formách potřebná kontrasignace ze strany předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády, nepovažuji současný stav za žádoucí zejména proto, že při současném rozložení politický sil a přímé volbě prezidenta by se mohla stát předmětem politických dohod a ústupků jak na straně prezidenta, tak vlády. Tak závažný nástroj trestní politiky by měl přejít, ostatně jak je to i v dalších civilizovaných zemích západní Evropy do rukou poslanecké sněmovny, kde by měl být tak zásadní nástroj veřejně projednáván. K jeho přijetí bych pak doporučoval podobné kvorum, jako je potřebné pro přijetí Ústavního zákona.

Milost i amnestie ve formě abolice pak považuji za monarchistický přežitek a neadekvátní nástroj, který zasahuje do trestního řízení ještě předtím, než jsou orgány činnými v trestním řízení shromážděny všechny důkazy a soudem posouzen zjištěný skutkový stav

¹⁸⁰ Návrh Ústavního zákona na zrušení oprávnění prezidenta udělovat amnestii. Sněmovní tisk č. 1075/0 Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, 6. volební období. Dostupné online na: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=1075>

daného případu. Takový postup je proti všem zásadám trestního řízení. Ze strany občanů by měla panovat důvěra v soudní systém a nalezení spravedlnosti. Aboliční pravomoc tuto důvěru značně podkopává, a lze dodat, že v případě justičního omylu zde stále připadá v úvahu milost formou agraciace nebo rehabilitace jako prostředek ultima ratio.

Závěr

Je nesporné, že instituty milosti a amnestie mají místo ve všech myslitelných lidských společnostech již několik tisíc let. Fascinující je, že ani v dnešní době jejich význam neupadá a je stále zakotven ve většině právních řádů vyspělých demokratických států. Tento význam spočívá především ve schopnosti přinést rychlé řešení při nenadálých změnách poměrů ve společnosti.

I přes tuto skutečnost se již od vzniku samostatné České republiky objevuje otázka, zda mají instituty milosti a amnestie místo v současném právním řádu České republiky, nebo jestli jde pouze o neaktuální historické reziduum, které by bylo vhodné z právního řádu odstranit, případně nalézt vhodnou změnu právní úpravy. Vytčeným cílem této práce bylo nalezení odpovědi právě na tyto otázky.

Milost a amnestie představují výrazný zásah do činnosti orgánů činných v trestním řízení a jsou v mnoha ohledech kontradiktorní vůči základním zásadám právního státu, jako jsou princip dělby moci a princip rovnosti před zákonem. Svou povahou tak jde o prostředky zcela mimořádné, které mají schopnost narušit zákonný běh věcí a ovlivnit tím život celé řady lidí. Proto bychom dle mého názoru neměli v souvislosti s milostí a amnestií zapomínat na poškozené a jejich příbuzné, kterých se rozhodnutí o udělení milosti nebo vyhlášení amnestie přímo dotýká, ale také na rodinné příslušníky omilostněných nebo státní orgány, jejichž činnost může být takovým rozhodnutím dotčena nebo ohrožena.

Kontroverze současné úpravy spočívá v její vágnosti. Chtěl bych vyjádřit názor, že ústava nemá být dokonalým návodem, jak se zachovat v každé možné situaci, a její obsah by měl být jakýmsi rámcem s vymezením základních vztahů a kompetencí. Nelze si proto Ústavu představovat jako návod na sestavení leteckého modelu, kde je každý krok přesně popsán. Proto považuji za nežádoucí stav, kdy by se s každým nastalým problémem zasahovalo do jejího znění. I přes tento obecný názor však považuji současnou úpravu milosti za nedostatečnou. Ne tak na úrovni Ústavy, ale především na úrovni zákonné, protože trestní řád nedostatečně řeší otázku celého procesu udělení milosti, a ten se tak stává méně průhledným. Dále je tu otázka dle mého názoru ne zcela konformního přenesení pravomoci provádět řízení o žádostech o milost a zamítat bezdůvodné žádosti na ministerstvo spravedlnosti. Oba dva tyto problémy by mělo vyřešit jasné ukotvení celého procesu za účelem jeho zpřesnění na

úrovni trestního řádu, přičemž jsem toho názoru, že celé řízení by se mělo přesunout zpět pod gesci Kanceláře prezidenta republiky.

Co se týče institutů milosti ve formě rehabilitace a agraciace, považuji je za vhodný akt milosrdenství, který by měl nadále zůstat v rukou prezidenta republiky. Amnestii pak považuji za velice silný nástroj, a proto bych se přikláněl ke změně úpravy v tom smyslu, že by o jejím vyhlášení měl rozhodovat Parlament a měla by být vyhlášována formou zákona.

Pro abolici samotnou nevidím v současném právním řádu místo a tato pravomoc by dle mého názoru měla být prezidentu republiky odebrána. Tím ji ale nezavrhuji úplně. Její prospěšnost si lze představit v případě, že se nedemokratický režim mění na režim demokratický a je potřeba zastavit nezákonné či nespravedlivé stíhání osob. V budoucnu, jak doufám, nebude tohoto institutu potřeba, a v případě justičních omylů či jiných excesů ze strany státní moci zde jako prostředek ultima ratio stále zůstává milost a amnestie ve formě agraciace a rehabilitace.

S přihlédnutím ke všemu výše uvedenému myslím, že na otázku, jestli mají tyto instituty místo v českém právním řádu, lze jednoznačně odpovědět. Ano. Co se týče hojnosti využití těchto institutů, mělo by být ojedinělé a jejich vydání by měla předcházet zralá úvaha o společenských, osobních a státoprávních dopadech. Důvody pro vydání takového rozhodnutí by se měly omezit na humanitární a v případě amnestií by měly důvody směřovat ke smíření společnosti po občanských konfliktech nebo změně režimu. Opačná praxe by mohla mít za následek ztrátu důvěry obyvatelstva v účelnost trestního řízení a účel trestu, kterým je mj. ochrana společnosti před pachateli trestného činu. V konečném důsledku by tato ztráta důvěry v naplnění spravedlnosti pro pachatele trestných činů mohla narušit důvěru i v další orgány státu a právní systém jako celek, což nelze považovat za jev žádoucí.

Seznam zkratk

Trestní řád	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů
Trestní zákoník	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Bibliografie

- BAHÝLOVÁ, Lenka, Jan FILIP, Pavel MOLEK, Milan PODHRÁZKÝ, Milan, Vojtěch ŠIMÍČEK a VYHNÁNEK Ladislav. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: Linde, 2010, 1533 s. ISBN 978-807-2018-147
- DANČÁK Břetislav, Vojtěch ŠIMÍČEK. *Aktuálnost změn Ústavy ČR*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav. 1999. ISBN 978-80-210-5054-9
- FILIP, Jan. *Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva*. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Brno, 2004, 458 s. ISBN 80-210- 2592-1.
- GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 312 s. ISBN 978-80-7380-233-2.
- GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK, Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky*. 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, 516 s. ISBN 9788073804237
- HAVEL, Václav a Karel HVÍŽDALA. *Prosím stručně: rozhovor s Karlem Hvižd'adou, poznámky, dokumenty*. Vyd. 1. Praha: Gallery, 2006, 254 s. ISBN 80-869-9000-1.
- HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. podstatně rozšířené vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, 1481 s. ISBN 978-80-7400-059-1.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. Aktualiz a dopl. vyd. Praha: Leges, 2013. 864 s. ISBN 978-80-87576-44-1.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, 968 s. ISBN 978-80-87576-64-9.
- KLÍMA, Karel a kolektiv. *Encyklopedie Ústavního práva*. 1. vydání. Praha: ASPI, 2007. 776 s. ISBN 978-80-7357-295-2.
- KLÍMA, Karel a kolektiv. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2009. 1444s. ISBN 978-80-7380-140-3.
- KOUDELKA Zdeněk. *Prezident republiky*. Praha: Leges, 2011, 223 s. ISBN 978-80-87212-95-0.

- KUKLÍK, Jan a kol. *Dějiny československého práva 1945–1989*. Praha: Auditorium, 2011, 432 s. ISBN 978-80-87284-17-9.
- KUKLÍK, Jan. a kol. *Vývoj československého práva 1945–1989*. Praha: Linde 2009, 727 s. ISBN 8072017411.
- MADLEŇÁKOVÁ, Lucia a Lucie PIECHOWICZOVÁ. *Zahraniční vlivy na vnitrostátní právo*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-017-8.
- MAREČKOVÁ, Lenka. *Milosti: ohnisko lidství v trestním právu*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2007, 368 s. ISBN 802001537x.
- MAREŠOVÁ Alena. *Vybrané kriminologické aspekty amnestie z ledna 1990. Sborník referátů ze semináře, který se uskutečnil 14. února 1991 v Praze*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 1991. 68 s.
- MUSIL, Jan a Marie VANDUCHOVÁ. *Pocta Otovi Novotnému k 70. narozeninám*. 1. vydání. Praha: CODEX Bohemia, 1998. ISBN 80-85963-68-X.
- PAVLÍČEK, Václav a kolektiv. *Ústavní právo a státověda: II díl. Ústavní právo České republiky*. 2. vydání. Praha: Leges, 2015, 1152 s. ISBN 978-80-7502-084-0.
- PAVLÍČEK, Václav a Jiří HŘEBEJK. *Ústava a ústavní řád České republiky: 1. Díl: Ústavní systém*. 1. Vydání Praha: Linde 1994, 501 s. ISBN 80-856-4738-9.
- PAVLÍČEK, Václav. *O české státnosti. Úvahy a polemiky: 1) Český stát a Němci*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2002, ISBN 80-246-0489-2.
- FRYŠTÁK, Marek a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Ostrava: Key Publishing, 2012, 275 s. ISBN 978-80-7418-160-3.
- REJZEK, J. *Český etymologický slovník*. Vyd. 1. Voznice: Leda 2001, 752 s. ISBN 80-85927-85-3
- RYCHETSKÝ, Pavel, Tomáš LANGÁŠEK, Pavel HERC, Petr MLSNA, a kol. *Ústava České republiky. Zákon o bezpečnosti České republiky. Komentář*. Praha: ASPI, 2015. 1224 s. 978-80-7478-809-3.
- SLÁDEČEK, Vladimír, Vladimír MIKULE, SYLLOVÁ, Jindřiška. *Ústava české republiky: Komentář*. 1. Vydání Praha: C.H. Beck, 2007. 960 s. ISBN 978-80-7197-869-9.
- SOLNAŘ, Vladimír, Jaroslav FENYK, Dagmar CÍSAŘOVÁ, Marie VANDUCHOVÁ. *Systém českého trestního práva*. Vyd.1. Praha: Novatrix, 2009, 942 s. ISBN 978-80-254-4033-9.

- STORCH, František. *Ottův slovník naučný*. První díl. Praha: J. Otto, 1888, 970 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, 3632 s. ISBN 978-80-7400-428-5.
- ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL, Josef KUČHTA, a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, 1056 s. ISBN 978-80-7400-496-4.
- ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. 4720 s. ISBN 978-80-7400-465-0.

Články

- BERNÁTEK Ivan. Několik poznámek k amnestii prezidenta republiky z 1. ledna 2013. *Státní zastupitelství*. Praha: Wolters Kluwer, 2013 10(2), ISSN 1214-3758.
- BURSÍK Tomáš. Vězeňství. Amnestie 1953 – 1962. Dostupné online na: www.totalita.cz/vez/vez_hist_amnestie.php.
- ČERNÁ Jana, Petr JEMELKA. Klaus: Amnestie má tři cíle, vznikala několik let. 2013-01-16. Dostupné online na: http://zpravy.aktualne.cz/domaci/politika/klaus-amnestie-ma-tri-cile-vznikala-nekolik-let/r~i:article:768838/#utm_source=aktualne.centrum.cz&utm_medium=article-hint.
- ČT 24. Žádný jiný autor amnestie není - pouze já, řekl Klaus. Dostupné online z <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1114093-zadny-jiny-autor-amnestie-neni-pouze-ja-rekl-klaus>.
- ČTK a ČT24. Zeman vážně uvažuje o milosti pro Kájínka odsouzeného na doživotí. Dostupné online na: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/2079228-zeman-vazne-uvazuje-o-milosti-pro-kajinka-odsouzeneho-na-dozivoti>.
- ČTK. Zeman omilostnil muže. Dočkáme se také amnestie? Tyden.cz ze dne 10.2.2016 Dostupné online na: <http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/zeman-vysvetlil-udeleni-sve-prvni-milosti372025>
- GOTTINGER, Vlastimil. Vedoucí protokolu ústavního soudu. Tisková zpráva ze dne 15.1.2013. dostupné online na: <http://www.usoud.cz/aktualne/navrh-skupiny-senatoru-na-zruseni-casti-rozhodnuti-prezidenta-republiky-o-amnestii/>

- KANTOŘÍKOVÁ, Jana. K otázce prezidentských milostí. *Právní fórum: český právníkový měsíčník*. Praha: ASPI Publishing, 2004, číslo 1., s. 27-33. ISSN 1214-7966.
- KLAUS, Václav. Novoroční projev prezidenta republiky ze dne 1. ledna 2013, dostupné online na: <https://www.klaus.cz/clanky/3267>
- KOUDELKA, Zdeněk. Amnestie. *Trestní právo*. Praha: Novatrix, s.r.o., 2013, č. 4, s.11-15. ISSN 1214-3758.
- KOUDELKA, Zdeněk. Milosti. *Blog.aktuálně.cz* [online]. Publikováno 11. 2. 2013, [cit. 17. 3. 2017]. Dostupné online na: <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/zdenk-koudelka.php?itemid=19120>
- NĚMEC, JAN. Zeman: Vzdávám se práva udělovat milosti a amnestie. *Aktualne.cz* ze dne 8.3.2013 dostupné online na: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/politika/zeman-vzdavam-se-prava-udelovat-milosti-a-amnestie/r~i:article:773460/?redirected=1494144963>
- NĚMEČEK, Tomáš. Amnestii připravovala trojice Jakl, Hasenkopf a Koudelka. *lidovky.cz* ze dne 19.1.2013. Dostupné online na: http://www.lidovky.cz/amnestii-pripavovali-jakl-hasenkopf-a-koudelka-fu2-/zpravy-domov.aspx?c=A130119_092643_in_domov_mct
- Ottův slovník naučný – heslo milost (viz. <http://www.pdfknihy.maxzone.eu/books/OSN/otto17.pdf>)
- OVČÁČEK, Jiří. Tisková zpráva kanceláře prezidenta republiky ze dne 27.9.2016 dostupné online na: <https://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/aktualni-tiskove-zpravy/prezident-republiky-udelil-milost-2-12910>
- PAVLÍK, Jiří. Aboliční ustanovení amnestií v letech 1918 až 2013. *Státní zastupitelství*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, č. 2, s. 30-48. ISSN 1214-3758.
- Počet udělených milostí převzat z <http://vaclavhavel.cz/index.php?sec=3&id=9>
- POSPÍŠIL, Ivo, a Lenka POPOVIČOVÁ. Excesivní délka trestního řízení jako důvod pro jeho zastavení: prezidentská fikce a soudní realita. *Státní zastupitelství*. Praha: Wolters Kluwer 2013 10(2), s. 10-17. ISSN 1214-3758.
- PRŮCHOVÁ, Dagmar. Řízení o žádostech o milost a kritéria při posuzování těchto žádostí. *Bulletin advokacie*. Praha: Rego, 1996, 25 (3), 51-54. ISSN 1210-6348.

- ROKOSKÝ Jaroslav. Amnestie 1960. *Paměť a dějiny*. 2011. str.36-42 Dostupné online na: <https://www.yumpu.com/xx/document/view/12127543/amnestie-1960-ustav-pro-studium-totalitnich-rezimu>
- Rozhovor s Petrem Nečasem: dostupné online na: http://www.lidovky.cz/amnestii-jsem-nemohl-nepodepsat-tvrdi-premier-necas-f91-/zpravy-domov.aspx?c=A130109_131725_ln_domov_mpr
- VYHNÁNEK, Ladislav. Kontrasignace rozhodnutí prezidenta republiky. *Státní zastupitelství*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 10(2), 18-23. ISSN 1214-3758.
- ŠŤASTNÝ, Jiří. Omilostněná korupčnice si podle odposlechů s Klausovou často telefonovala. *Idnes.cz* dostupné online na http://zpravy.idnes.cz/omilostnena-korupcnice-si-podle-odposlechu-s-klausovou-casto-telefonovala-1br-/domaci.aspx?c=A120220_080627_domaci_js
- TISKOVÁ ZPRÁVA KANCELÁŘE PREZIDENTA REPUBLIKY ze dne 11.2.2016 dostupné online na: <https://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/aktualni-tiskove-zpravy/prezident-republikyudelil-milost-12448>
- ZÁVOZDA Jiří. Amnestie v trvalé nemilosti? *Mladá fronta Dnes* ze dne 2.4.1998. Dostupné z Databáze Národní knihovny ČR.

Diplomové práce

- HRUŠKOVÁ, Šárka. *Instituty milosti a amnestie a jejich naplnění v rozhodnutích prezidentů České republiky*. Praha, 2014, 68 s. Diplomová práce. Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. Vedoucí práce JUDr., Kateřina Janstová, Ph. D.

Právní předpisy

- Základní zákon státní č. 144 ze dne 21. prosince 1867, o moci soudcovské.
- Zákon č. 119/1873 Sb., jímž se zavádí nový řád soudu trestního.
- Zákon č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého.
- Zákon č. 37/1918 Sb. z. a n., o prozatímní ústavě.

- Zákon č. 121/1920 Sb. z. a n., kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky.
- Vládní nařízení č. 389/1942 Sb., o výkonu práva milosti.
- Vyhláška ministra spravedlnosti č. 9/1943 Sb., kterou se uveřejňuje rozhodnutí státního presidenta Protektorátu Čechy a Morava o výkonu práva udělení milost.
- Ústavní zákon č. 150/1948 Sb. z. a n., Ústava Československé republiky.
- Ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky.
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava české republiky.
- Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním.
- Zákon č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu.
- Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník.
- Zákona č. 114/1993 Sb., o kanceláři prezidenta republiky.
- Zákon č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv.
- Zákon č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého.
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli.
- Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích.
- Nařízení Národního výboru československého o amnestii ze dne 5.11.1918, publikované jako č. 28/1918 Sb. z. a n.
- Ústavní dekret prezidenta republiky č. 11/1944 ze dne 3.8.1944

Rozhodnutí prezidenta republiky

- Rozhodnutí prezidenta republiky č. 1178/1948 Ú. 1. ze dne 19. června 1948 dostupné online na: <http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/amnestie-z-19-cervna-1946>

- Rozhodnutí prezidenta republiky č. 2/1953 Ú. l. ze dne 4. května 1953, dostupné online na: <http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/amnestie-z-4-kvetna-1953>
- Rozhodnutí prezidenta republiky č. 46/1955 Ú. l. ze dne 9. května 1955, dostupné online na: <http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/amnestie-z-9-kvetna-1955>
- Rozhodnutí prezidenta republiky č. 117/1957 Ú. l. ze dne 1. prosince 1957, dostupné online na: <http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/amnestie-z-1-prosince-1957>
- Rozhodnutí prezidenta republiky č. 55/1968 S. b. ze dne 9. května 1968, dostupné online na: <http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/amnestie-z-9-kvetna-1968>
- Rozhodnutí prezidenta republiky č. 52/1969 S. b. ze dne 27. května 1969, dostupné online na: <http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/amnestie-z-29-kvetna-1969>
- Rozhodnutí prezidenta republiky č. 150/1989 S. b. ze dne 8. prosince 1989: dostupné online na: <http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/amnestie-z-8-prosince-1989>
- Rozhodnutí prezidenta republiky č. 1/1990 Sb, ze dne 1. ledna 1990 o amnestii
- Rozhodnutí prezidenta republiky ze dne 16. února 1990 o amnestii
- Rozhodnutí prezidenta republiky č. 56/1993 Sb. ze dne 3. února 1993 o amnestii
- Rozhodnutí prezidenta republiky Václava Havla č. 33/1994 ze dne 1.2.1994 dostupné online: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=33&r=1994>
- Rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii č. 20/1998 Sb. ze dne 3.2.1998
- Rozhodnutí prezidenta republiky č. 1/2013 Sb. o amnestii ze dne 1. ledna 2013

Soudní rozhodnutí a jiné

- Nález Ústavního soudu pod spis. značkou ÚS 554/04 ze dne 31. března 2005. Dostupné ze systému ASPI Wolters Kluwer
- Návrh na zahájení řízení o zrušení ustanovení jiného právního předpisu dle čl. 87 odst. 1 Ústavy České republiky ze dne 14.1.2013, dostupné online na: http://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/ustavni_soud_www/Aktualne_prilohy/aktualita_2013_01_15.pdf
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.4.2005, sp. zn. 8 Tdo 202/2005 dostupné online na <http://kraken.slv.cz/8Tdo202/2005>

- Rozsudek ze dne 28.7.1999- Santos v. Portugalsko. Dostupné online na: <http://www.pravnickeforum.cz/dokument/nahled-dokumentu/doc-d32929v42095-santos-proti-portugalsku/>
- Stenozáznam z veřejného slyšení Ústavně-právního výboru Senátu konaného dne 21.2.2013 na téma: “Novoroční amnestie 2013 –motivy, okolnosti, důsledky“. Dostupné online z http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=5&ved=0ahUKEwisqs7m--HOAhWFvRQKHfYF0AmkQFgg4MAQ&url=http%3A%2F%2Fwww.senat.cz%2Fqxw%2Fwebdav%2Fpsenat%2Foriginal%2F67445%2F56794%2F56431&usg=AFQjCNFvvbciRSb8qMOFXAvDt1wF_gGepw&sig2=FiaJPKySMXbomyriPoGuGw
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 16.5. 2000, sp.zn. II. ÚS 137/2000 (U 16/18 SbNU 421), dostupné online: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=pl-4-13>
- Usnesení Ústavního soudu pod spis. značkou Pl. ÚS 4/13 ze dne 5.3.2013. Dostupné ze systému ASPI, WoltersKluwer
- Návrh Ústavního zákona na zrušení oprávnění prezidenta udělovat amnestii. Sněmovní tisk č. 1075/0 Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, 6. volební období. Dostupné online na: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=1075>

Přílohy

- Příloha 1: Amnestie z 9.5.1960
- Příloha 2: Amnestie z 1.1.1990
- Příloha 3: Amnestie z 3.2.1993
- Příloha 4: Amnestie z 3.2.1998
- Příloha 5: Amnestie z 1.1.2013

Příloha 1

Rozhodnutí presidenta republiky a vlády Republiky československé o amnestii č. 54/1960 Sb.

Patnácté výročí osvobození naší republiky Sovětskou armádou je hrdou přehlídkou bojů a vítězství při budování nové, socialistické společnosti.

Pod vedením Komunistické strany Československa dělníci, rolníci a pracující inteligence svou obětavou, usilovnou prací uskutečnili hluboké hospodářské, třídní a sociální přeměny v naší vlasti.

Vítězství socialismu v naší zemi se stalo radostnou skutečností. Naše republika je silná jako nikdy dříve.

Politické uvědomění naší dělnické třídy a pracujícího lidu nebývale vzrostlo.

Vzrostla moc a hospodářská síla naší země.

Mezinárodní postavení Československa je pevné jako nikdy předtím.

Tato neotřesitelná síla a pevnost našeho socialistického zřízení - jakož i jeho humanismus, veliká důvěra, kterou má Komunistická strana Československa a socialistický stát mezi pracujícími - umožňují, aby osobám, které se dopustily v minulosti závažných trestných činů směřujících proti politickým a hospodářským základům naší republiky, byla dána příležitost odčinit svou vinu před lidem poctivou prací.

President republiky a vláda republiky učinili proto toto rozhodnutí:

Rozhodnutí presidenta republiky

Užívaje práva, daného mi ústavou, udílím tuto

amnestii:

ČÁST I

Čl.I

1. Promíjím osobám, které se dopustily trestných činů proti republice, s výjimkou osob uvedených v čl. II, tresty odnětí svobody pravomocně uložené nebo zbytky těchto trestů pod podmínkou, že se do deseti let od tohoto rozhodnutí nedopustí úmyslného trestného činu.

2. Promíjím tresty odnětí svobody nebo zbytky těchto trestů pravomocně uložené za trestný čin opuštění republiky spáchaný přede dnem tohoto rozhodnutí osobám, které pod vlivem nepřátelské propagandy bez povolení opustily území republiky.

3. Propuštěným osobám podle čl. I odst. 1, 2 tohoto rozhodnutí promíjím zároveň vedlejší trest ztráty čestných práv občanských a dosud nezaplacené peněžité tresty nebo jejich zbytky.

4. Nařizuji, aby nebylo zaváděno a bylo-li zavedeno, aby bylo zastaveno trestní stíhání pro trestný čin opuštění republiky spáchaný přede dnem tohoto rozhodnutí proti osobám, které pod vlivem nepřátelské propagandy bez povolení opustily území republiky.

Čl.II

Rozhodnutí podle čl. I se nevztahuje na

- a) přímé agenty imperialistických rozvědek,
- b) teroristy, sabotéry, záškodníky a organizátory nebezpečných protistátních skupin,
- c) osoby odsouzené pro trestné činy vojenské zrady nebo jiné protistátní činy, jestliže jejich čin měl za následek těžkou újmu na zdraví nebo smrt,
- d) osoby odsouzené podle retribučních předpisů, pokud jejich čin měl za následek smrt.

ČÁST II

Čl.III

Promíjím z trestů, které byly nebo budou uloženy soudem za ostatní za ostatní trestné činy nebo přestupky spáchané přede dnem tohoto rozhodnutí

1. tresty nápravného opatření s účinkem, že se dnem tohoto rozhodnutí na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen,
2. tresty dosud nezaplacené pokuty za přestupky a náhradní tresty za ně,
3. tresty peněžité, dosud nezaplacené, nepřevyšující 5000 Kčs nebo dosud nezaplacené zbytky těchto trestů a náhradní tresty za ně,
4. tresty odnětí svobody, jejichž výkon byl nebo bude podmíněně odložen s účinkem, že se na pachatele dnem tohoto rozhodnutí hledí, jako by nebyl odsouzen,
5. tresty odnětí svobody nebo jejich zbytky, které byly uloženy za trestné činy a přestupky spáchané do dne tohoto rozhodnutí, s výjimkou trestů uložených za trestné činy

uvedené v čl. IV, pod podmínkou, že se odsouzený do tří let ode dne tohoto rozhodnutí nedopustí úmyslného trestného činu.

Čl.IV

Část II čl. III odst. 5 tohoto rozhodnutí se nevztahuje na tyto trestné činy:

- a) spekulací, příživnictví, ohrožení devisového hospodářství, zkrácení a ohrožení daně, úplatkářství,
- b) rozkrádání a úmyslné poškozování majetku v socialistickém vlastnictví,
- c) úmyslné trestné činy proti majetku v osobním vlastnictví,
- d) loupež, úmyslné ublížení na zdraví, vraždu,
- e) trestné činy proti důstojnosti člověka, ohrožení mravní výchovy mládeže,
- f) trestné činy v dopravě spáchané pod vlivem alkoholu, jestliže mají za následek těžkou újmu na zdraví nebo smrt,
- g) trestný čin obecného ohrožení spáchaný úmyslně,
- h) na tresty úhrnné a dodatkové, jestliže jedním ze sbíhajících se trestných činů je čin uvedený v písm. a) až g),
- i) na osoby vícekrát odsouzené pro úmyslné trestné činy.

Čl.V

Nařizuji, aby nebylo zaváděno a bylo-li zavedeno, aby bylo zastaveno trestní stíhání za trestné činy a přestupky uvedené v části II čl. III spáchané přede dnem tohoto rozhodnutí s výjimkou trestných činů uvedených v článku IV tohoto rozhodnutí.

ČÁST III

Čl.VI

Rozhodnutí podle části I a II se nevztahuje na osoby, které ve výkonu trestu hrubým způsobem soustavně narušují úsilí směřující ke splnění účelu trestu.

Čl.VII

Ukládám ministerstvu spravedlnosti, aby mi na základě přezkoumání předložil k rozhodnutí návrhy na prominutí nebo zmírnění trestu, jde-li o

- a) mladistvé do 18 let,

- b) těhotné ženy,
- c) muže starší 60 let a ženy starší 55 let,
- d) osoby, které trpí těžkou nevyléčitelnou chorobou,

jimž byly pravomocně uloženy za trestné činy a přestupky spáchané přede dnem tohoto rozhodnutí a na které se tato amnestie nevztahuje.

V Praze dne 9. května 1960.

dr. Václav Škoda
Antonín Novotný

Příloha
Usnesení vlády Republiky československé

Vláda uděluje podle [§ 76 tr. ř. správ.](#) v oboru trestního práva správního tuto amnestii:

1. Vláda promíjí dosud nevykonané tresty nebo zbytky trestů, které byly pravomocně uloženy výkonnými orgány národních výborů, popř. jinými orgány, za přestupky spáchané přede dnem tohoto rozhodnutí.

2. Vláda nařizuje, aby výkonné orgány národních výborů, popř. jiné orgány trestní stíhání pro přestupky spáchané přede dnem tohoto rozhodnutí nezaváděly a zavedené zastavily.

V Praze dne 9. května 1960.

Viliam Široký

Příloha 2

Rozhodnutí prezidenta Československé socialistické republiky o amnestii ze dne 1. ledna 1990 č. RO 01/90

U příležitosti svého zvolení prezidentem Československé socialistické republiky využívám práva daného mi ústavou a vyhlašuji tuto amnestii:

Čl.I

Promíjím nevykonané tresty

- a) odnětí svobody nebo jejich zbytky samostatně uložené za přečiny,
- b) odnětí svobody podmíněně odložené,
- c) nápravného opatření nebo jejich zbytky,
- d) peněžité nebo jejich zbytky, pokud nebyly uloženy vedle trestu odnětí svobody, které byly nebo budou pravomocně uloženy za přečiny nebo trestné činy spáchané přede dnem tohoto rozhodnutí s tím, že se na pachatele hledí dnem tohoto rozhodnutí, jako by nebyl odsouzen.

Čl.II

1. Promíjím nevykonané tresty odnětí svobody nebo jejich zbytky, které byly nebo budou pravomocně uloženy za trestné činy spáchané přede dnem tohoto rozhodnutí, pokud nepřevyšují

- a) dva roky za úmyslné trestné činy,
- b) tři roky za trestné činy spáchané z nedbalosti,
- c) tři roky u úhrnných a souhrnných trestů uložených za úmyslné trestné činy a trestné činy spáchané z nedbalosti.

2. Z ostatních trestů odnětí svobody nebo jejich zbytků, které byly nebo budou pravomocně uloženy za trestné činy spáchané přede dnem tohoto rozhodnutí, promíjím

- a) z trestů uložených za úmyslné trestné činy jednu třetinu, nejméně však dva roky,
- b) z trestů uložených za trestné činy spáchané z nedbalosti jednu polovinu, nejméně však tři roky,

c) z trestů úhrnných a souhrnných uložených za úmyslné trestné činy a trestné činy spáchané z nedbalosti jednu třetinu, nejméně však tři roky.

3. Ustanovení odstavců 1 a 2 se vztahují též na tresty úhrnné a souhrnné uložené za trestné činy a přečiny.

Čl.III

Tresty odnětí svobody, které byly pravomocně uloženy za trestné činy spáchané přede dnem tohoto rozhodnutí, u nichž horní hranice trestu odnětí svobody nepřevyšuje jeden rok, promíjím s účinkem, že se na pachatele hledí dnem tohoto rozhodnutí, jako by nebyl odsouzen.

Čl.IV

Nařizuji, aby nebylo konáno řízení o přečinech, které byly spáchány přede dnem tohoto rozhodnutí.

Čl.V

Nařizuji, aby nebylo zahajováno, a pokud bylo zahájeno, aby bylo zastaveno, trestní stíhání

a) pro úmyslné trestné činy spáchané přede dnem tohoto rozhodnutí, pokud je na ně stanoven trest odnětí svobody nepřevyšující tři roky,

b) pro trestné činy spáchané z nedbalosti přede dnem tohoto rozhodnutí, pokud je na ně stanoven trest odnětí svobody nepřevyšující pět let.

Čl.VI

1. Ustanovení odstavců II a V se nevztahují

a) na trestné činy zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 tr. zák. a trestné činy a přečiny spáchané s nimi v souběhu,

b) na pokusy trestných činů a dokonané trestné činy teroru podle § 93 tr.zák., obecného ohrožení podle § 179 odst. 3 tr.zák., vraždy podle § 219 tr. zák., loupeže podle § 234 odst. 2, 3 tr. zák., znásilnění podle § 241 odst. 2, 3 tr.zák. a pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 3, 4 tr.zák.,

c) na osoby odsouzené jako zvlášť nebezpeční recidivisté podle § 41 tr.zák.

2. Z trestů, které byly nebo budou pravomocně uloženy za trestné činy spáchané přede dnem tohoto rozhodnutí, pachatelům uvedeným v odstavci 1 písm. b), c) promíjím jeden rok.

Čl.VII

Ukládám generálnímu prokurátorovi ČSSR, ministrům spravedlnosti ČSR a SSR a ministru národní obrany ČSSR, aby mi na základě přezkoumání předložili k rozhodnutí návrhy na zastavení trestního stíhání nebo návrhy na prominutí nebo zmírnění trestů za trestné činy spáchané přede dnem tohoto rozhodnutí u osob, na které se toto rozhodnutí nevztahuje nebo se na ně vztahuje jen zčásti, jde-li o

- a) těhotné ženy,
- b) matky, které pečují o dítě mladší 15 let, anebo jiné osoby, které se samy starají o takové dítě,
- c) muže starší 60 let a ženy starší 55 let,
- d) osoby, které trpí těžkou chorobou nebo jsou invalidní,
- e) osoby obviněné nebo odsouzené za trestné činy podle I. hlavy zvláštní části trestního zákona a za trestné činy zběhnutí do ciziny podle § 283 tr.zák.

Čl.VIII

Ukládám generálnímu prokurátorovi ČSSR, ministrům spravedlnosti ČSR a SSR a ministru národní obrany ČSSR, aby zajistili provedení tohoto rozhodnutí nejpozději do 21. ledna 1990.

Havel v.r.

Příloha 3

ROZHODNUTÍ prezidenta republiky o amnestii ze dne 3. února 1993 č. 56/1993

Sb.

U příležitosti svého nástupu do úřadu prezidenta republiky využívám práva daného mi Ústavou České republiky a vyhlašuji tuto amnestii:

Čl.I

(1) Nařizuji, aby nebylo zahájováno, a pokud bylo zahájeno, aby bylo zastaveno trestní stíhání pro trestné činy spáchané z nedbalosti přede dnem tohoto rozhodnutí, pokud za ně zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři roky.

(2) Promírám tresty odnětí svobody, nevykonané peněžité tresty a jejich zbytky, pravomocně uložené přede dnem tohoto rozhodnutí za trestné činy uvedené v odstavci 1, s účinkem, že se dnem tohoto rozhodnutí na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen.

(3) Ustanovení odstavce 2 se nevztahuje na úhrnné nebo souhrnné tresty uložené za trestný čin uvedený v odstavci 1 v souběhu s trestným činem spáchaným z nedbalosti, jehož horní hranice trestní sazby převyšuje tři roky, nebo s úmyslným trestným činem.

Čl.II

(1) Ukládám generálnímu prokurátorovi a ministru obrany, aby mi po přezkoumání předložili návrhy k rozhodnutí, ve kterých případech nebude zahájováno, a pokud bylo zahájeno, bude zastaveno trestní stíhání, nebo návrhy na prominutí trestů nebo jejich zbytků uložených přede dnem tohoto rozhodnutí za trestné činy nenastoupení služby v ozbrojených silách podle [§ 269 odst. 1 trestního zákona](#) spáchané po 17. lednu 1992.

(2) Ukládám generálnímu prokurátorovi, ministru spravedlnosti a ministru obrany, aby mi po přezkoumání předložili k rozhodnutí návrhy na zastavení trestního stíhání, prominutí nebo zmírnění trestů uložených za trestné činy spáchané přede dnem tohoto rozhodnutí osobami, na které se toto rozhodnutí nevztahuje nebo na které se vztahuje jen zčásti, jde-li o

a) těhotné ženy,

- b) ženy nebo osamělé muže pečující o dítě mladší 15 let,
- c) muže starší 60 let a ženy starší 55 let a
- d) osoby invalidní nebo trpící závažnou chorobou.

Havel v.r.

Klaus v.r.

Příloha 4

Rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 3. února 1998 č. 20/1998 Sb

U příležitosti svého nástupu do úřadu prezidenta republiky na další volební období využívám práva daného mi Ústavou České republiky a uděluji tuto amnestii:

Čl.I

Nařizuji, aby nebylo zahajováno, a pokud bylo zahájeno, aby bylo zastaveno trestní stíhání

a) pro trestné činy spáchané úmyslně přede dnem tohoto rozhodnutí, pokud na ně zákon stanoví trest odnětí svobody nepřevyšující dva roky,

b) pro trestné činy spáchané z nedbalosti přede dnem tohoto rozhodnutí, pokud na ně zákon stanoví trest odnětí svobody nepřevyšující tři roky.

Čl.II

(1) Promíjím

a) nevykonané nepodmíněné tresty odnětí svobody nebo jejich zbytky pravomocně uložené ke dni tohoto rozhodnutí za trestné činy uvedené v článku I ve výměře nepřevyšující šest měsíců,

b) z ostatních nevykonaných nepodmíněných trestů odnětí svobody nebo jejich zbytků pravomocně uložených ke dni tohoto rozhodnutí za trestné činy uvedené v článku I jejich nevykonanou část nepřevyšující šest měsíců.

(2) Promíjím

a) podmíněně odložené tresty odnětí svobody,

b) nevykonané tresty obecně prospěšných prací nebo jejich zbytky,

c) nevykonané peněžitě tresty nebo jejich zbytky,

pravomocně uložené ke dni tohoto rozhodnutí za trestné činy uvedené v článku I s účinkem, že se na pachatele hledí, jako by nebyli odsouzeni.

Čl.III

Promíjím tresty vyhoštění nebo jejich nevykonané zbytky pravomocně uložené

přede dnem tohoto rozhodnutí osobám, které k 31. prosinci 1992 byly občany České a Slovenské Federativní Republiky, za trestné činy, na které zákon stanoví trest odnětí svobody nepřevyšující pět let.

ČLIV

(1) Ustanovení článků I a II tohoto rozhodnutí se nevztahují

a) na osoby, které kromě trestné činnosti, o níž se rozhoduje podle tohoto rozhodnutí, byly v posledních deseti letech přede dnem tohoto rozhodnutí odsouzeny k nepodmíněnému trestu odnětí svobody pro úmyslný trestný čin nebo které byly v posledních deseti letech propuštěny z výkonu trestu odnětí svobody za takový trestný čin, pokud se na ně nehledí, jako by odsouzeny nebyly,

b) na trestné činy

- porušování závazných pravidel hospodářského styku podle [§ 127 odst. 1 trestního zákona](#),

- pletich při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle [§ 128b](#) a [128c trestního zákona](#),

- vystavení nepravdivého potvrzení podle [§ 129 trestního zákona](#),

- maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti podle [§ 159 odst. 1, 2 trestního zákona](#),

- přijímání úplatku podle [§ 160 odst. 1 trestního zákona](#),

- podplácení podle [§ 161 odst. 1 trestního zákona](#),

- nepřímého úplatkářství podle [§ 162 trestního zákona](#),

- pohrdání soudem podle [§ 169b trestního zákona](#),

- maření výkonu úředního rozhodnutí podle [§ 171 odst. 3 trestního zákona](#),

- hanobení národa, rasy a přesvědčení podle [§ 198 odst. 1 trestního zákona](#),

- podněcování k národnostní a rasové nenávisti podle [§ 198a trestního zákona](#),

- ohrožení pod vlivem návykové látky podle [§ 201 trestního zákona](#),

- neposkytnutí pomoci podle [§ 207 trestního zákona](#),

- zanedbání povinné výživy podle [§ 213 odst. 1, 2 trestního zákona](#),

- ohrožování mravní výchovy mládeže podle [§ 217 trestního zákona](#),

- pohlavního zneužívání podle [§ 243 trestního zákona](#).

(2) Jestliže ustanovení článku I tohoto rozhodnutí nelze vztáhnout na celou trestnou činnost, za niž byl uložen úhrnný nebo souhrnný trest, který ke dni tohoto rozhodnutí nenabyl právní moci, neužije se ho ani zčásti; to neplatí, jestliže výrok o takovém trestu bude

později zrušen.

(3) Ustanovení článku II tohoto rozhodnutí se nevztahuje na tresty úhrnné a souhrnné, jestliže takové tresty byly uloženy též za úmyslné trestné činy, na které zákon stanoví trest odnětí svobody převyšující dva roky, nebo za trestné činy spáchané z nedbalosti, na které zákon stanoví trest odnětí svobody převyšující tři roky, anebo též za trestné činy uvedené v odstavci 1 písm. b).

Havel v. r.

Tošovský v. r.

Příloha 5

Rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 1. ledna 2013 č. 1/2013 Sb.

U příležitosti 20. výročí vzniku samostatné České republiky využívám práva daného mi Ústavou a uděluji tuto amnestii:

Čl. I

Prominutí a zahlazení některých nepodmíněných trestů

(1) Promínám nevykonané nepodmíněné tresty odnětí svobody nebo jejich zbytky, pokud byly pravomocně uloženy před 1. lednem 2013 ve výměře nepřevyšující jeden rok.

(2) Promínám nevykonané nepodmíněné tresty odnětí svobody nebo jejich zbytky, pokud byly pravomocně uloženy před 1. lednem 2013 a pokud osoba, které byl trest uložen, dosáhla či v roce 2013 má dosáhnout věku 75 let a zároveň jí byl uložen trest ve výměře nepřevyšující 10 let.

(3) Na osoby, kterým se promíní trest podle odstavců 1 a 2, se hledí, jako by odsouzeny nebyly.

Čl. II

Zastavení trestního stíhání

Nařizuji, aby bylo zastaveno pravomocně neskončené trestní stíhání, s výjimkou trestního stíhání proti uprchlému, od jehož zahájení k 1. lednu 2013 uplynulo více než 8 let, pro trestné činy, za něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody nepřevyšující deset let.

Čl. III

Zmírnění některých nepodmíněných trestů odnětí svobody

(1) Promínám s podmínkou, že se osoba, které byl trest prominut, nedopustí trestného činu v době odpovídající lhůtě pro zahlazení odsouzení, nepodmíněné tresty odnětí svobody uvedené v odstavcích 2 a 3 tohoto článku.

(2) Promínám nevykonané nepodmíněné tresty odnětí svobody nebo jejich zbytky, pokud byly tyto tresty pravomocně uloženy před 1. lednem 2013, pokud byl uložen trest nepřevyšující 24 měsíců a zároveň nebyl trest uložen

a) za zločin, při němž byla způsobena smrt nebo těžká újma na zdraví, nebo

b) za zločin proti životu a zdraví, proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, anebo proti rodině a dětem, nebo

c) osobě, která kromě trestné činnosti, o níž se rozhoduje podle tohoto článku, byla v posledních pěti letech před 1. lednem 2013 odsouzena k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nebo která byla v posledních pěti letech před 1. lednem 2013 propuštěna z výkonu trestu odnětí svobody, pokud se na ni nehledí, jako by odsouzena nebyla.

(3) Promíjím nevykonané nepodmíněné tresty odnětí svobody nebo jejich zbytky, pokud byly pravomocně uloženy před 1. lednem 2013 a pokud byl uložen trest ve výměře nepřevyšující 36 měsíců a zároveň osoba, které byl trest uložen, dosáhla či v roce 2013 má dosáhnout věku 70 let.

(4) Jestliže prominutí trestu podle tohoto článku nelze vztáhnout na celou trestnou činnost, za niž byl uložen úhrnný nebo souhrnný trest, neužije se ho ani zčásti.

Čl. IV

Prominutí dalších trestů

(1) Promíjím podmíněně odložené tresty odnětí svobody pravomocně uložené před 1. lednem 2013 osobám, které

a) dosáhly či v roce 2013 dosáhnou věk 70 let,

b) osobám, kterým byl trest uložen ve výměře nepřevyšující dva roky.

(2) Promíjím nevykonané tresty obecně prospěšných prací nebo jejich zbytky a nevykonané tresty domácího vězení nebo jejich zbytky, pokud byly tyto tresty pravomocně uloženy před 1. lednem 2013.

(3) Na osoby, kterým se promíjí trest podle odstavců 1 a 2, se hledí, jako by odsouzeny nebyly.

Čl. V

Společné ustanovení

Trestným činem se též rozumí provinění spáchané mladistvým a trestem též trestní opatření uložené mladistvému.

Prezident republiky:

Klaus v. r.

Předseda vlády:

Nečas v. r.

Abstrakt

ÚSTAVNÍ INSTITUT MILOSTI A AMNESTIE

Práce se zabývá ústavním institutem milosti a amnestie. Cílem práce je podat informace o existující aktuální právní úpravě v této oblasti, blíže vysvětlit jednotlivé právní instituty, popsat jejich historický vývoj a v neposlední řadě rovněž ukázat způsoby jejich použití v praxi v průběhu funkčních období jednotlivých prezidentů samostatné České republiky.

Úvod je věnován stručnému shrnutí cílů práce, jejímu členění a důvodům pro výběr předmětného tématu.

První kapitola je věnována vymezení základní pojmu milost a amnestie a vysvětlení rozdílů mezi jejich základními formami, tj. abolicí, agraciací a rehabilitací, jejichž správné chápání je pro porozumění následujícímu textu nezbytné.

Druhá kapitola se zabývá historickým vývojem předmětných ústavních institutů před vznikem samostatné České republiky.

Třetí kapitola obsahuje rozbor aktuální právní úpravy obsažené v předpisech ústavního i podústavního práva.

Čtvrtá kapitola je věnována milosti, konkrétně podrobnějšímu rozboru otázky přenesení pravomoci k udělování milosti a procesních záležitostí souvisejících s použitím institutu milosti v praxi. Závěrečná část této kapitoly je věnována popisu konkrétních případů udělení milosti v průběhu funkčních období jednotlivých prezidentů samostatné České republiky.

Pátá kapitola je věnována amnestii, konkrétně procesnímu postupu při jejím vyhlášení prezidentem republiky a popisu vybraných amnestií vyhlášených od roku 1918 do doby funkčního období prezidenta Václava Klause.

Šestá kapitola uvádí porovnání právní úpravy v některých evropských zemích a v návaznosti na provedený rozbor obsahuje zhodnocení existující právní úpravy institutu milosti a amnestie v České republice společně s návrhem na změnu právní úpravy.

Závěr pak přináší zhodnocení celé práce a jejích výsledků.

Abstract

CONSTITUTIONAL INSTITUTES OF PARDON AND AMNESTY

This thesis deals with constitutional institutes of pardon and amnesty. The thesis aims to provide information on existing legal regulation of this area, closer explanation of the particular legal institutes, describe their historical development and show the way of their application during tenures of Czech presidents.

The Introduction contains brief summary of the goals of the thesis, its structure and reasons for choice of the respective topic.

The First Chapter is devoted to definition of elementary terms of pardon and amnesty and explanation of basic differences of their forms, i.e. abolition, agraciation and rehabilitation since correct understanding of these terms is crucial for understanding of the whole following text.

The Second Chapter deals with historical development of the constitutional institutes in question before emergence of the independent Czech Republic.

The Third Chapter contains analysis of current legal regulation in constitutional and general law.

The Fourth Chapter is devoted to pardon, particularly more thorough analysis of transfer of capacity to grant pardons and procedural affairs related to granting of pardons in practice. Final part of this Chapter contains description of specific pardons granted during tenures of presidents of the independent Czech Republic.

The Fifth Chapter regards amnesty, especially particular procedure of its proclamation by the President and description of selected amnesties from 1918 until the tenure of Václav Klaus.

The Sixth Chapter is devoted to comparison of existing regulation in selected European countries and contains evaluation of regulation of pardon and amnesty in the Czech Republic together with proposal for its amendment.

The Conclusion summarizes evaluation of the thesis as such and discovered findings.

Klíčová slova

milost, amnestie, prezident České republiky

Key words

pardon, amnesty, president of the Czech Republic